

Cirkuszra hangolva
Pattogó ostor
Égi artisták
Vándorkomédiások
Síppal, dobbal,
piros orral...

Szuperhősök
Bűvész leszek
A mutatvány
Nézzük együtt ...
Pablo Picasso képeit!

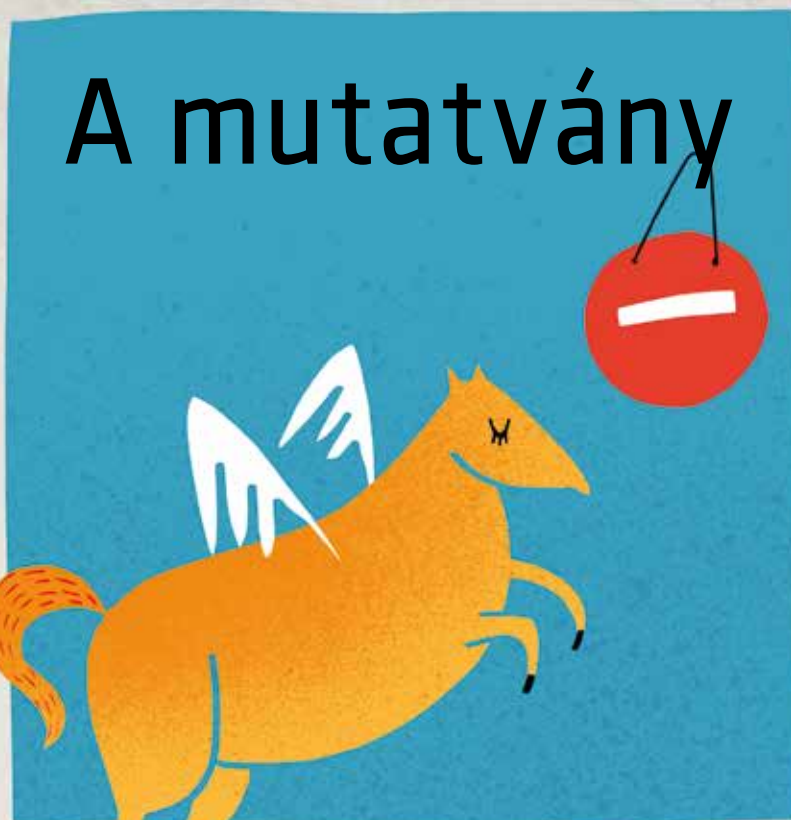
AZ ÉN CIRKUSZOM

<i>Jólesz György > A MUTATVÁNY</i>	1
<i>Nacsinák Gergely András > PATTHELYZET</i>	4
<i>Mészáros Blanka > CIRKUSZRA HANGOLVA</i>	6
<i>Lackfi János > CSINÁLJUK A CIRKUSZT</i>	8
<i>Kapitány Máté > LEGYEN HÁT!</i>	10
<i>Haász János > BŰVÉSZ LESZEK</i>	12
<i>Finy Petra > CIRKUSZI MERENGÉSEK</i>	12
<i>Victor András > PATTOGÓ OSTOR</i>	13
<i>Varga Zoltán Zsolt > AZ ERDEI CIRKUSZ</i>	16
<i>Szabó Attila > ÁLOMCIRKUSZ</i>	19
<i>Jámborné Balog Tünde > VÁNDORKOMÉDIÁSOK</i>	20
<i>Szvetelszky Zsuzsanna > A CÁR SZERECSENJE</i>	22
<i>Nézzük együtt... PABLO PICASSO KÉPEIT!</i>	24
<i>Gelencsér Tünde > Sípbal, dobbal, piros orral...</i>	26
<i>Kelemen Tamás > AZ ÁLOMIGAZGATÓ</i>	28

<i>Somfai Anna > ÉGI ARTISTÁK</i>	30
<i>Victor András > JAJ, LE NE ESSEN!</i>	32
<i>Sz.-Pifkó Célia > AMIKOR CIRKUSZBAN VAGYOK</i>	34
<i>Bene Zoltán > SIKER</i>	36
<i>Pánti Irén > CIRKUSZTÖRTÉNELEM</i>	38
<i>Szigeti Zoltán > VIRÁGOK, FÁK A PORONDON</i>	40
<i>Z. Karvalics László > A CSODÁLATOS ÜVEGKETREC</i>	42
<i>Miskolczi Tímea > SZUPERHŐSÖK</i>	44
<i>Inczedy Tamás > A TEHÉNTÁNCOS</i>	46
<i>Vörös István > MI AKARSZ LENNI...</i>	48
<i>Búth Emília > BOHÓC; SZEMFÉNYVESZTÉS</i>	48
A LEGNAGYOBB KÖR	borító3
A TE CIRKUSZOD	borító4
illusztrációk > Török Eszter, Láng Anna, Moldován Mária, Benedek Virág, Macsinka Zsolt, Pap Kata	

Szerkesztők > *Horgas Judit, Levendel Júlia*
 Grafikai tervezés > *René Margit, Pákozdi Ferenc*
 Főmunkatárs > *Szirmai Panni*
 Olvasószerkesztő > *Bognár Anikó*
 Kiadja > *a Liget Műhely Alapítvány*
 Szerkesztőség címe > *1122 Budapest, Kíssvábhegyi út 4-6.*
 E-mail > *info@szitakoto.com*
 Internet > *ligetmuhely.com/szitakoto*

Támogató > *Nemzeti Tehetség Program, Zöld Forrás,
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Nemzeti Kulturális Alap*
 Partner > *Tessloff Babilon Kiadó*
 Nyomdai kivitelezés > *Keskeny és Társai 2001 Kft. ISSN 1789-4972*
 Terjeszti > *a Lapker Zrt* | Előfizethető közvetlenül a kiadónál,
 a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a HELIR-nél
 (1089 Budapest, Orczy tér 1.)
 Előfizetési díj egy évre > *3780 Ft* | Megjelenik negyedévente

A mutatvány

- Egy ember van itt, direktor úr.

A bársonyos hang egy fejből jött, amely a fejnyire nyitott ajtónyíláson nézett be. A fej a gazdasági igazgatóhoz tartozott, a kissé régiesen direktornak szólított személy pedig Óházy úr volt, a cirkuszigazgató.

Az, hogy egy ember van itt, nem különösebben meglepő, de a cirkusz, ahol történetünk játszódik, varázscirkusz volt, s ott simán megtörténhet, hogy óriási nyúl vagy szárnyas ló kér bebocsátást. Illetve mégsem, mert Óházy úr nem engedélyezte az állatszámokat a cirkuszban, leszámítva Cavallina műlovarnó mutatványát, melyet maga a ló kért, hogy hadd legyen. De azért sok minden furcsaság megesett itt.

- És mit akar az az ember? - kérdezte a direktor.

- Valami száma van neki - felelte a gazdasági igazgató.

- Száma? - csodálkozott Óházy úr, aki a gazdasági igazgatótól „szám” címén valami száraz mennyiséget várt.

- Műsorszáma. Mutatványa. Kunsztja.

- Hát, akkor jöjjön be.

A vendég be is lépett, bár talán jobban illene rá a jövevény kifejezés. Ruházata szedett-vedett és viseltes, arcán többnapos borosta. Illendően köszönt, és amikor Óházy úr megkérdezte, mit szeretne bemutatni, hozzá is fogott a mutatványhoz.

Letett a földre két, tenyérfyi parafa korongot, amelyekbe csillogó, lapos holmikát illesztett. Kibújt a cipőjéből és a zoknijából, ráállt a csillogó valamikre, és kecses táncot lejtett rajtuk. A cirkuszigazgató érdeklődve figyelte. Aztán ahogy közelebb hajolt, látta, hogy a csillogó valamik borotvapengék, azokon táncol mezítláb a mutatványos. Ettől meghűlt benne a vér, de hamar összeszedte magát.

- Nos... - kezdte, de már ennyiből is ki lehetett hallani, hogy nem vette meg a mutatványt.

- Ó, ha zene is szól, sokkal izgalmasabb - próbálta menteni a helyzetet az idegen.

- Nem arról van szó - mondta Óházy úr -, hanem hogy ezeket a pengéket három méterről sem lehet kivenni. A közönség nem fogja tudni, mit lát. Márpedig a közönség sosem tapsolja meg, amiről nem tudja, micsoda.

Látva az idegen elszomorodó arcát, hozzátette:

- Természetesen nem dönthetek egyedül. Kikérem a társulat véleményét.

Így is történt. Óházy úr behívatta a társulatot. Hamarosan ott voltak mind: Cavallina, a műlovárnő, Gugli, a bohóc, Magass Levitála, a kötél táncosnő, Vazsgyúr, az eróművész és az öngyötrő mutatványairól híres Fakérgi. Az igazgató röviden elmondta, miről van szó, aztán intett, és az idegen újból bemutatta trükkjét.

Vegyes volt a fogadtatás. A két nő jóindulatúan, de inkább közönyösen szemlélte a mutatványt (bár Magass Levitála felsikkantott, amikor fölismerte a borotvapengéket). Fakérgi teljesen föllekesült, mert rokonságot érzett saját műsoraival. Gugli - mint a legtöbb bohóc - irtózott az erőszaktól, és a borotvapengék határozottan erőszakosan meredeztek a parafa korongokból, ő legalábbis így látta. A bivalyerős Vazsgyúr arcából kifutott a vér; le kellett ülnie, és kért egy pohár vizet.

Végül szakmai szempontok döntöttek. Aki ellenezte, ugyanazért ellenezte, amiért a direktor: egyszerűen nem lehet látni, mi történik. Az idegen lemondó arcát nézve Cavallinában föltámadt a részvét, és megkérdezte:

- Egyébként honnan jön?

Az idegen válasza koppant, mint a kiszáradt kútba dobott kő.

- Háborús övezetből.

- És a családja?

- A családom...

Kis csönd után Fakérgi jelentkezett szólásra.

- Esetleg körbekamerázni? Kivetítők?

Egész jó ötlet, mormolták többen.

- Jó, jó - mondta Óházy úr -, de az külön beruházás, és nem tudjuk, sikeres lesz-e a mutatvány.

- Igen, de...

- Nem vagyunk jótékonyági intézmény!

- De még lehetünk, nem?

Vékonyka hang volt. Picur szólt közbe, a cirkusz öltöztetőnője. Nagy csend támadt, mert - szeretet ide, összetartás oda - Picurt valahogy nem volt szokás megkérdezni semmilyen ügyben.

Óházy úr ide-oda jártatta tekintetét az idegen és Picur között. Mindkét szempár könnyben úszott, és ez a direktornak sok volt. Felsőhajtott:

- Rendben van, megkötjük a szerződést...

- Hurrá! Éljen!

- ... PRÓBAIDŐRE!

De hát, ez már csak afféle kötelező direktori harsogás volt, és mindenki tudta, hogy az a próbaidő adott esetben egészen hosszúra is elnyúlhat.

Így történt, hogy az idegent a társulat befogadta, és a cirkusz egy taggal gazdagabb lett: az emberrel, aki borotvaélen táncol.

JÓLESZ GYÖRGY

Patthelyzet

TÖRÖK ESZTER rajzai

Ámde az állatok nem mozdultak.

- No rajta! - nógatta őket Roccolini, a cirkuszigazgató. - A cirkusz bezárt, szabadok vagytok, menjetek világgá, alászolgája!

De az állatok, az oroslán, a tevék, a fókacsalád, a kék arapapagájok és a selyemmajmocsák csak álltak tovább.

- Nem megyünk - mondta az oroslán.

És tényleg nem mentek.

Roccolini, az artisták, a bohócok és a porondmester tanácstalanul meredtek a konok menaszériára.

- De ez így nem mehet tovább! - magyarázta

kétségbeesetten az igazgató. - Csődbe mentünk, fel is út, le is út!

- Maga miatt mentünk csődbe, meg a lehetetlen elvei miatt - mondta nyugodtan az oroslán, aki egyébként a fantáziadús Leó névre hallgatott. - Hozza helyre.

- Mégis, mi abban a lehetetlen, hogy be akarom szüntetni az állatkínzást?! - toporzékolt Roccolini.

- Meg a megalázó produkciókat? Meg hogy visszaengedlek titeket a természet lágy ölére?

Ezen a ponton nem árt tisztázni egyet s mászt. A fenti beszélgetésre a Roccolini cirkusz porondján került sor, egy langymeleg májusi estén, a társulat

részvételével, előadás helyett. Előadás pedig azért nem volt, mert egy huncut jegy sem kelt el. Jegy pedig azért nem kelt el, mert néhány hónappal azelőtt az igazgató megvilágosodott, és nem volt hajlandó a cirkusz állatait természetellenes viselkedésre kényszeríteni. Így a mélyen tisztelt nagyrőműnek heverésző oroszlánt, kurkászó majmokat és kórózdó tevéket kellett bámulnia két légtorna-mutatvány között. A dolognak híre ment, a publikum pedig elmaradozott. A cirkusznak befellegzett.

Másodszor: a beszélgetés nem volt ennyire gördülékeny. A társulat négy lábú és tollas tagjainak beszédét egyedül Trampli, a bohóc értette, így ő fordított minden kerregést, bőgést, morgást, fütyülést. Az egyszerűség kedvéért azonban a tolmácsolást elhagyjuk, és Trampli érdemeiről csak futólag emlékezünk meg. Összpontosítsunk inkább a párbeszédre.

- Miféle lány ő? - visított fel az egyik maki.

- Naphosszat férgemet kotorászni, nézni, hogy vágják ki alólunk a fákat vagy perzselik fel az erdőt ültetvénynek, és rettegni a majomevő sástól, ez magának a természet lány öle?! Menjen oda maga, ha annyira vágyik rá!

A többiek helyeslőn morajlottak.

- És a szabadság? - próbált érvelni Roccolini. - A távlatok, a horizonton alábukó trópusi nap...!

- Emberi hablaty - legyintett a fóka. Legyinteni nagyon tudott, „integetés” néven ez volt az egyik száma. - Ilyesmivel a természetben nem sokra megyünk.

- De hát oda tartoztok! A természet törvényét meghazudtoljuk, sőt: kigúnyoljuk, amikor kerékpározásra, karika-átugrásra meg labdázásra

idomítunk titeket!

- Én szeretek labdázni - duzzogott az iménti fóka. - Jó hecc.

- Aztán csak úgy visszakergetne a vadonba, mi? - hepciáskodott egy kék ara. - Remekül megtanított biciklizni, de gyümölcsöt keresni már nem annyira. Pedig az előbbinek relatíve kevés hasznát látnám odakinn. Egy hét alatt éhen vesznék.

(Megjegyzendő, hogy Trampli a „relatív” helyett egy másik kifejezést hallott, de így fordította, mivel ezt szalonképesebbnek ítélte.)

- Ha egyedül a természet törvénye számítana ezen a bolygón - szólalt meg a legöregebb majmocská -, akkor ahelyett, hogy piros frakkban hord össze mindenfélét, most maga is egy fán gubbasztana velünk együtt datolyát majszolva, és kirázná a hideg a majomevő sasnak már az említésétől is.

Roccolini kifogyott az érvekből. Senki se moccant, senki se szólt, csak a májusi szél kódorgott a sátorponyva kötelei között. És akkor megszólalt Trampli, teljesen magától.

- Főnök...

Az igazgató dühösen bámult rá. De a bohóc csak folytatta.

- Sem ezek nem mennek sehová, se pedig mink... Ugyebár egyikünknek sincs hova menni. Egy társulat volnánk, nemde? És bármilyen eszement ötlet a cirkusz, az élet legalább ilyen eszement ötlet, ráadásul ugyanolyan kevésbé igazságos. Odakint is minden labdázásról, hanyattesésről, meg kötél tánccról szól; még a lángoló napok is úgy forognak az űrben, mint egy világszám fellépői... Akkor már nem jobb így, együtt?

NACSINÁK GERGELY ANDRÁS

Cirkuszra hangolva

Hatalmas dobpergés szól, bevonul a porondmester, kezdetét veszi a cirkuszi előadás. A közönség előtt teljes pompában jelennek meg a szereplők: kötéltesztáncos, bohóc, tüzszonglór, csinnadrattával jönnek, előadják számaikat, a közönség tapsol.

Egy-egy jól sikerült szám után az éljenzés hatalmas, a zajba szinte beleremeg a cirkusz, úgy ünneplik az előadót. Pedig az érdem nem csak az övé: a jól megválasztott zene legalább annyira fontos, mint a jól előadott produkció. A zenét, ami a cirkuszban általában kísértője az előadásnak, nem pedig főszereplője, gyakran nem is figyeljük meg különösebben; természetesnek tűnik, hogy

a bohóc számát vidám hangulatú zene kíséri, a kötéltesztáncosét sejtelmesebb - de képzeljük el, hogy véletlenül kicserélik az aláfestő zenét! Képzeljük el a kötéltesztáncost, aki a bohóc zenéjére próbálja előadni számát. Ugye, nagyon viccesen hatna?

A zenét gondosan kell kiválasztani, hogy társa, kísértője legyen az előadásnak. Ez elsöre egyszerű feladatnak tűnhet, de rengeteg mindenre kell figyelni, ha az ember meg akarja találni - esetleg meg akarja komponálni - a tökéletes aláfestő zenét.

A cirkuszban megszokott dobpergés a hangulat fokozására szolgál, és jelzi a közönségnek: itt most valami igazán figyelemreméltó történik.

Az érzelmekre hat, az emberek kíváncsiságát serkenti, olyan egyszerű elemekkel, mint a hangerő fokozása, amit zenei szaknyelven *crescendónak* (ejtsd: krescsendő) neveznek, vagy az egyre gyorsabb tempó, amit *accelerandónak* (ejtsd: akcselerandó). Pattanásig feszülnek az idegek, és akkor, ezt a feszültséget feloldva, megtörténik az attrakció - gondoljunk csak bele, milyen fontos ez például a bűvészműtáncoknál!

A feszültség keltése és feloldása ezen kívül is központi szerepet kap a cirkuszban, ahol gyakoriak a veszélyes, ijesztő vagy megdöbbenítő mutatványok. Egy kifeszített dróton egyensúlyozó kötél-táncos, vagy egy magasból lelógó, függőyszerű anyagon mutatványozó légtornász (úgynevezett függőnytáncos) előadása közben a közönség feszülten figyel, szinte megfagy a levegő; az előadó is koncentrálni, hatalmas gyakorlottságot, szakértelmet igénylő munka ez, a zenének pedig olyannak kell lennie, hogy feszültség helyett a közönség a mutatvány szépségére koncentrálnon. Ezt nyugodtabb, lassabb tempójú (*andante*) dallamokkal lehet elérni. Ezzel szemben például a tűzzsonglőrök számára nem a szépségen van a legfőbb hangsúly, ezért a zenének nem is azt kell kiemelni: inkább meghökkentő, határozott (*deciso*, ejtsd: decsizo) dallamra van szükség.

A zenebohócok a cirkusz kivételes figurái: produkciójukban a zene nem kísérőelem, hanem főszereplő. Ők képzett, virtuóz zenészek, akik előadásukat tréfás elemekkel, esetlen mozdulatokkal tarkítva adják elő; általában egy-egy ismertebb darabot figuráznak ki. A zenebohóc-szerep hatalmas kreativitást és hangszeres tudást igényel; jó példa erre a világszerte ismert Eötvös

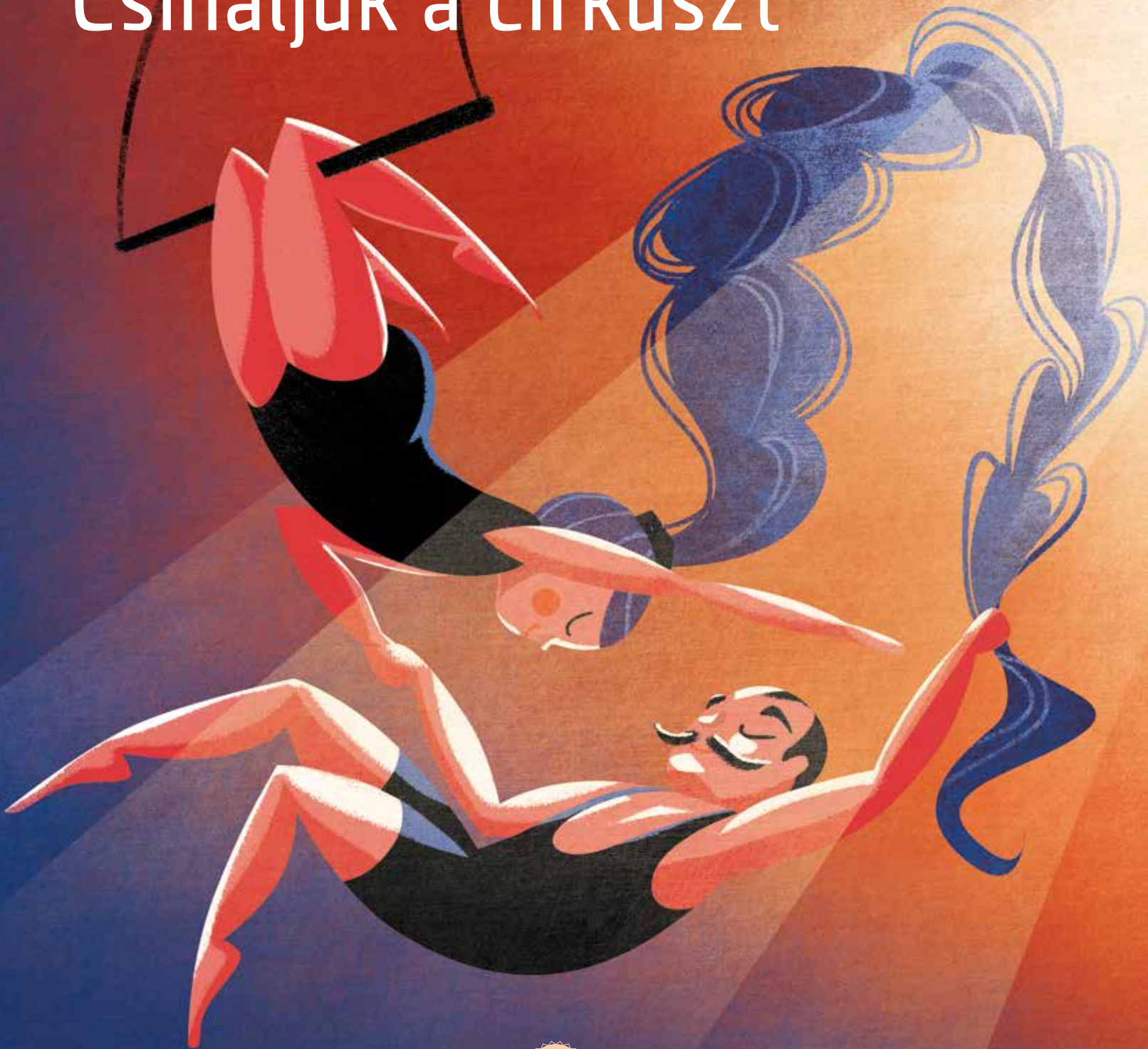
cirkusz előadója, Eötvös Gábor, aki *Van másik* című produkciójában egymás után szólaltatta meg a legkülönbözőbb hangszereket: klarinétól hegedűig, szájharmonikától harsonáig. A produkció része volt, hogy a hangszereket rendre kivették a kezéből, megakadályozták, hogy játsszon rajtuk, ő azonban mindig előhúzott kabátjából egy újat, „van másik!” felkiáltással, s mindegyikhez ugyanolyan szakértelemmel nyúlt.

A modernebb, úgynevezett újcirkuszokban gyakran előfordul az is, hogy a zene mellett nincs tréfás elem, a zenebohóci szerepkör átalakul; az újcirkuszos társulatok palettáján gyakran szerepel egy-egy különlegesebb hangszer bemutatása: ilyen például az itthon is egyre népszerűbb *handpan* (ejtsd: hendpen), ami két acélfélgömbből álló, különlegesen lágy hangzású ütőhangszer.

Láthatjuk tehát, hogy - a zenebohócok előadását leszámítva - a zene szerepe a kiemelés. De nemcsak hanggal lehet kiemelni a legfontosabb részleteket, hanem csönddel is. A produkció követő néhány másodperces csend, mielőtt kitör a tapsvihár, vagy néhány ütemnyi *pauza*, azaz szünet a zenében ugyanúgy hangsúlyoz, kiemel, mint a *crescendóval* felfokozott zene. Megkomponált csend ez, ilyenkor nincs más, csak a produkció, ami alatt néhány pillanatig nincs kíséret. De csak néhány pillanatig - mert képzeljük el, milyen lenne egy csöndes cirkusz, ahol nemcsak a dobpergés, de még a tapsvihár is elmarad...

MÉSZÁROS BLANKA

Csináljuk a cirkuszt

Ültünk a cirkuszban és ámultunk, mert odafenn a magasban, ahol én még sikítani se mertem volna, ugrabugráltak és röppentek és egymást pörgették az artisták. Bukfenceztek és szaltóztak és kézen meg fejen álltak, és mindig elkapták a trapézrudat. A néni mintha hirtelen lezuhant volna, de a lábával elkapta a kapaszkodórudat, és úgy csüngött a szörnyedelmes magasban. Még a sikítás is belém fagyott. A bácsi meg elkapta a néni copfba font haját, és azon csüngött lefelé, együtt hintáztak a mélység felett, a fejünk felett. Nem értettük, hogyhogya nem szakad ki az a haj, irtó erős haj lehetett, azért nem zuhant a bácsi a homokba vagy a nyakunkba, sikítottunk és fütyültünk és tapsoltunk és hurráztunk.

És kipirosodott arccal jöttünk ki, és egymás szavába vágva meséltük egymásnak, amit a másik is látott, de jó volt így újra- és újramesélni, olyan hihetetlen volt az egész. Tiszta fehér volt az az oroszlán, mintha kísértet lett volna, olyan különleges... A nőci a zsiráfon lovagolt, pedig nincs is a zsiráfnak háta, elképesztő... A bűvész kilopta a pasas tárcáját, pedig hozzá sem ért, leszedte az óráját, a nyakláncát, tisztára lesápadt a pasas...

Öcsi a műsor elején folyton sikoltozott, a magasba nyújtogatta kezét, bár szerintem semmit nem értett az egészből, kétéves volt kábé, aztán a legnagyobb lármában egyszerre csak anya vállára bukott, és aludt, mint a tej, átaludta az őrjöngést, a kiáltozást, a zenekar bumsztarattáját, az elefántok tülkölését, a lovak nyerítését.

Hazafelé menet végig cirkuszosat játszottunk apával, cigánykerekeztünk és ugrabugráltunk,

felkapaszkodtam a nyakába, és lebukfenceztem a mélybe, felálltam a nyakába, és nem féltem.

Ügetett velem, mint zsiráf vagy ló vagy elefánt, kitétette a száját, én meg odahajoltam, és nem harapta le a fejemet, anya meg nevetve tapsolt, vállán az alvó Öcsivel, míg mi csináltuk a cirkuszt. Hazaértünk az udvarra, ahol forgott a nyárfavatta, és narancsos fényt vetített a tavaszi nap, és apának akkor támadt a legnagyobb ötlete.

Hajgumival összefogta hosszú haját, mert akkoriban még nem vágatta tüsire, lábát beleakasztotta a diófáról lelógó húzódkodó rúdiba, és fel-alá hintázott fejjel lefelé. Engem meg biztatott, hogy peckes léptekkel, mint egy balerina, szaladjak oda hozzá, és kapaszkodjam az összefogott hajába, és megcsináljuk a halálos lebegést a nagy semmi felett, az udvar pora felett, a libegő nyárfavatta közepette. És én lábujjhegyen odaszaladtam, és teljes erőből vetődve elkaptam apa haját, és rácsimpaszkodtam, és lebegtünk a semmi felett egy pillanatra. A következő pillanatban apa ordítása betöltötte az udvart, úgy érezte, a haja kiszakad a helyéről, arcán vörös patakokban csurgott a vér, én elrepültem az udvar porába, ő is repült velem. Akármilyen ijesztő volt az egész, nem lehetett kibírni röhögés nélkül, apa véres arccal röhögött a porban, én is röhögtem, miközben a ribizlibokrok felé gurultam. Anya úgy nevetett, hogy a karján alvó Öcsivel együtt eldőlt, ott fetrengtek a porban a nevetéstől, a nap meg ezt a pillanatot választotta, hogy végleg lebukjon a láthatáron, és csak derengő narancsfényét hagyja ott, az udvaron.

LACKFIJÁNOS

Legyen hát!

Hiába noszogat a Mamám, megmakacsolom magam. Önérzetem, az van. Szegény Mama, zavartan sziszeg, hogy ne butáskodj már, csillagom, ez egyre kínosabb! Állok ott, megvetve lábamat a homokkal felszórt talajon. Arcomba, szemembe világít valamelyik reflektor. Odafent, mintha türelmetlen angyalok toporzékolnának, a kelleszénél hosszabban pereg az attrakciót jelző dob. Valahonnan a közelből krakogást hallok, talán a porondmester. Talán valaki közülük...

Végre lekapcsolják a lámpát. A szerencsétlen világosító valószínűleg azt hitte, csak a képembe lövellt fénysugár akadályoz, hogy e néhány percnyi kellemetlen lefagyást követően bemutassam számomat. Nem erről van szó. Persze, örülök, hogy már nem hevíti bőrömet a kíméletlen erejű fénycsóva. A vakító reflektor nélkül elém tárulhat a közönség. Végül is miattuk jöttem ide. Miattuk állunk itt, a Mamám és én.

Mennyi arc, jóságos ég! Csecsemők, gyerekek, talán velem egykorúak. Tizenévesek osztályba tömörülve. Unott képű tanárok. Szerelmespárok. Gyerekeikkel együtt izguló, tapsoló szülők. Gyerekeik száját pattogatott kukoricával betömő, fásult szülők. Idősek. Érdeklődve figyelem mindegyiket. Annyit hallottam már róluk a többiektől. És végre itt vannak! Ők az én cirkuszom!

Közelebb lépek. Ez az, sóhajtja a Mama. A közönség megmoccan. Talán most? Talán most jön a beígért produkció? Nem szeretek csalódást okozni, de a produkcióra még várni kell. Azért léptem közelebb, hogy jobban láthassam az arcukat. Egészen közel, így. Döbbsenten pislognak rám, a gyerekek kérdően szüleikre pillantanak, szüleik kérdően egymásra pillantanak. Mennyi szomorkás pofa! Miért ilyen levertek, miért ilyen szürkék? Ez volna az élet, ami az arcukon ül? Vagy csak a fáradtság?

Egyszeriben megsajnálom őket. Veszek egy mély lélegzetet. Odafent még mindig pereg a dob. Biztos vagyok benne, hogy az ütős hangszerekért felelős zenész már szentséget, mert zsibbad az ujjja. Veszek egy nagy lélegzetet, és kifújom a levegőt. Az egész első sort sikerül lefröcskölni az ormányomba szívott vízzel. Megtörik a csend. Ez végre ismerős helyzet! Ezért jöttek! Rövidesen nevetés hullámszik végig a közönségen.

Én pedig arra gondolok: nem bánom, ha ez a sorsom, legyen hát! Ha arra vágnak, hogy óriási gumilabdán egyensúlyozzák, aprócska székre huppanják, vagy vízzel fröcsköljem le őket, legyen hát! Szegények, ennyit igazán megérdemelnek.

KAPITÁNY MÁTÉ

Bűvész leszek

Ha nagy leszek, bűvész leszek.
Tegnap a cirkuszban ő tetszett legjobban.
Mindenféle csodát csinált,
ládában eltüntetett egy nénit,
varázspálcája virágcsokorrá változott,
és pénzt talált a fülem mögött,
bár apa szerint
az az emberek bőre alatt van.
Ha bűvész leszek,
én is pénzt találok a gyerekek füle mögött,
csak én nekik is adom, hogy igazán örüljenek.
És én is megtanulok eltüntetni,
de nem embereket ládából,
hanem a rossz dolgokat a világból.
Vagy legalább az ellenőrzőmből.

HAÁSZ JÁNOS

LÁNG ANNA rajzai

Cirkuszi merengések

Anyában az a rossz, ami a jó.
Szeret szavakat gyártani,
Aztán mindig nagyokat röhög a saját gyártmányán.
Ha cirkuszba megyünk,
Kacarászva mutatja, hogy ott egy orosz lány szelídítő.
A trapézon szerinte partvista takarít,
A késeket hajigáló pedig igazából észdobáló.
A cirkuszban anyának köszönhetően látunk
Életidomárt, tűznyalót és légytornászt is.
Aztán két apró batát, amint a levegőben elsuhannak.
A végén már én is fetrengek a nevetéstől,
Még a krókusztekercesem is kilapul.
Félek, ha anya szókórja fertőző,
Egyszer még azt mondom az iskolában,
Hogy „Jó napot kihányok!”
Vagy belező merőleges, netán fordított aranyosság.

FINY PETRA

Pattogó

ostor

Van cirkusz, ahol csak emberek szerepelnek, s az ő ügyességüket csodálja a közönség, de sokak számára elképzelhetetlen a cirkusz állatok nélkül. Lélegzetelállítóan izgalmas vagy megmosolyogtatón kedves lehet egy oroszlán vagy majom produkciója. És bizonyára fölmerül ilyenkor a kérdés: „hogya a csudába tudták megtanítani” az állatnak a produkciót.

Hogyan tanulnak az állatok? Ugyanúgy, mint az emberek? Részben igen, részben nem. Mivel nem tudnak beszélni, elmagyarázással semmire sem jutunk. Bár például a bakon ülő kocsis szavait valamennyire értik a lovak és az ökrök. A kutyák egész sor parancsszót megtanulnak. Ha jól idomított kutya a „marad” hangsort hallja, nem megy tovább, még akkor sem, ha a gazdi tovább ment. Persze nem magát a szót érti, hanem a helyzetet. Ha ugyanezt a „fut” szóval összekapcsolva tanították volna neki, akkor is működne. Gyakorlatlan gazdik sokszor „elmagyarázzák” nem engedelmeskedő

kutyájuknak a parancs értelmét, mintha emberhez szólnának: „mondtam, hogy nem jöhetsz tovább!”, vagy „nem érted, hogy egy lépést se?”. Ahelyett, hogy következetesen a „marad” szót használnák.

Ha valaki nagyon gyors mozdulattal elkapja a váratlanul felé dobott vagy leeső tárgyat, azt mondjuk, „jók a reflexei”. De a tudomány kicsit mászt hív reflexnek. Például, ha beállsz a zuhany alá, s hideg víz zuhog a nyakadba, önkéntelenül mély levegőt veszel. (Próbáld ki!) Vagy ha valaki hirtelen a szemed elé kap a kezével, pislantasz, vagyis egy pillanatra becsukod a szemedet. Ez fontos a szem védelme érdekében. Ezek a reflexek a szervezeted hirtelen válaszai valamilyen hatásra. Nincs idő az átgondolásukra, de nincs is rá szükség. Ezek a reflexes mozgások velünk született tulajdonságok.

Ha egy kölyökkutyának azt mondod, „ül”, semmi se történik. Számára a hangsornak nincs jelentése. De ha tízszer-hússzor-százszor megismétled, és amikor kimondod a szót, lenyomod a kiskutya fenekét a földre, a két dolog összekapcsolódik.

Megtanulja, mit kell tennie, ha elhangzik ez a szó. Nagyon fontos, hogy a kiskutya mindig simogatást (vagy más jutalmat) kapjon, amikor engedelmeskedik a parancsszónak. Fontos, hogy jó érzése legyen ezzel kapcsolatban, másképp nehezen alakul ki benne, hogy az adott szóra mit kell tennie. De ha kialakult, abban a pillanatban, hogy meghallja, le is ül.

Ez is reflex, hiszen itt is az történik, hogy valami automatikusan kivált egy választ. Van azonban egy nagy különbség. Az utóbbi reflex csak akkor működik, ha előtte sokszor ismételtük a parancsszót és a kiskutya fenekének lenyomását. Ez a sokszoros ismétlés - vagyis egyfajta tanulás - a feltétele, hogy a reflex működjön. A másiknak - a hideg zuhany miatti mély lélegzetvételnek vagy a védekező pislogásnak nincs ilyen feltétele.

A cirkuszi állatok produkciói mind ilyen tanulós reflexeken alapulnak: összekapcsolódik egy szó vagy tárgy látványa, vagy az állatidomító mozdulata és egy cselekvéssor. A cirkuszi néző nem látja vagy nem veszi észre, mi volt a pici jel, amely reflexesen elindította az állatban a mutatvány elvégzését.

A sikeres tanulás érdekében az állat biztosan gyakran kapott jutalmat, ha elvégezte, amit az idomító várt. A jutalmazás erősítette meg a parancsszó (vagy jel) és a tevékenység összekapcsolódását. Állatfajtól függ, hogy miféle jutalmazás hatékony. Állatkerti produkciókban gyakran látni, hogy a fókákat apró halakkal jutalmazzák, más fajokat esetleg kockacukorral. Kuttyák esetében a simogatás vagy akár csak az idomár mosolya is lehet hatékony. A sikeres produkciókért kapott jutalom biztosítja a bizalmas

légkört, amelyben az állat hajlandó tanulni.

Csakhogy büntetéssel, bántással, fájdalom okozásával is ki lehet alakítani állatokban reflexeket. Ha sokszor megismétlik, hogy egy bizonyos jel felmutatásakor áramütést mérnek az egér talpába, az egér megtanulja, hogy erre a jelre nagy ugrással menekülnie kell. Ezután a jel felmutatására akkor is ugrani fog, ha éppen nem kapott áramütést.

Jellemző cirkuszi produkció, hogy oroszlánok engedelmessé válnak az ostort pattogtató idomárnak, parancsára oda ülnek, és azt csinálják, amit elvár tőlük, bár egyetlen ütéssel meg tudnák ölni. Éppen ez a félelemmel vegyes feszült izgalom babonázza meg a nézőközönséget. A nagy erejű és veszélyes ragadozó viselkedésének megértéséhez a *csípéssorrend* fogalma visz közelebb.

Sok helyen látni, hogy egy udvar elkerített részében tyúkokat tartanak; etetik őket, és időnként kiszedik alóluk a tojásokat. Kezdetben a tyúkok idegenek egymásnak, még nem szoktak össze. Aki ilyenkor megfigyeli viselkedésüket, láthatja, hogy állandóan veszekszenek, kegyetlenül csipkedik egymást, némelyiknek már szinte kopasz a nyaka. De egy idő múlva kialakul a rend, alig van összetűzés. Mi az oka, hogy eleinte bántják egymást? Ilyenkor alakítják ki a rangsort, döntik el egymás között, hogy ki a csoportban az első, ki a második, vagyis ki mehet először az etetőhöz, kinek jut leghamarabb a legjobb falat. Ha már kialakult a csípéssorrend, csend és rend van a tyúkudvarban: minden tyúk elfogadta a saját helyét a rangsorban. Az alacsonyabb rangú tyúk nem fogja megelőzni a magasabb rangút az etetőnél, mert megint kapna egy fájdalmas csípést a nyakára. Vagyis a tyúkok

egy ideig keményen és durván háborúznak, de aztán nem fordítják energiájukat vetélkedésre.

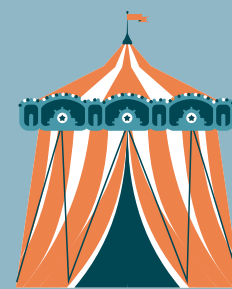
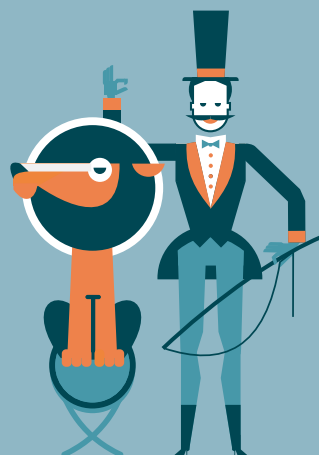
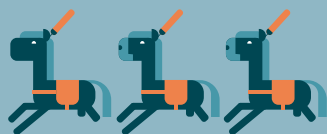
Ilyen rangsor minden csoportban élő állat esetében kialakul. A csimpánzcsoportban kemény, életveszélyes sérüléseket okozó küzdelemben alakítják ki a hímekek a rangsort, s a nagyobb kutya is orrba vágással vagy figyelmeztető harapással jelzi a kisebbnek, hogy valamit nem jól csinált, például nem tartotta be a sorrendet.

Mi történik, ha a csimpánzcsoport alfahímje (az alfa a görög ábécé első betűje, ezért jellemzi a rangban elsőt ez a betű) öregszik, s kezd veszíteni erejéből? Egy ideig semmi, mert a fiatalabb, növekvő hímekek még nem mernek vele szembeállni; még működik bennük a csípéssorrend. De mindig elérkezik az idő, amikor valamelyik fiatal mégiscsak letaszítja a trónjáról az addigi vezért, s onnantól ő kerül a csípéssorrend elejére.

A cirkuszi oroszlánidomár ugyanígy alakítja ki, tanítja be az oroszlánkölyköknek a szerepet: az ostaros ember a vezér, és az oroszlánok sorrendben alatta vannak. Ez akkor is így marad, amikor a kicsi kölykök erejük teljében lévő hímoroszlánokká nőnek.

Ugye, az állatok tanulási módjainak áttekintése közben sokat tanultál a saját tanulásodról is?

VICTOR ANDRÁS

Az erdei cirkusz

Borzas, a bronzöntő borz minden nagyobb munka után szabadságra küldte a segédjeit, és ő maga is kivett pár nap pihenőt. Ilyenkor céltalanul ógyelgett, figyelte az erdő életét. Olykor beszédbe elegyedett az erdőlakókkal.

Ezen a reggelen csupán szemlélődött.

Lesétált az erdő közepén fekvő tó partjára, ahol békagyerekek hancúroztak. A legerősebb békák, a varangyok vállukra vették az unkákat, az unkákat meg a levelibékákat, akik aztán szaltókkal meg csavarokkal leugráltak a földre, vagy átugráltak egy másik varangy vállán álló unkára.

- Hm, valamire nagyon emlékeztet ez a jelenet! - mélázott Borzas.

A partról bement a fák közé. Az egyik tölgyfa alsó ágán mókuszgyerekek versenyeztek, melyikük tud több makkot feldobni egymás után a levegőbe az egyik mancsával, majd a másikkal elkapni, és újra feldobni. Nagyokat kacagtak, ha valamelyikük elejtett egy-egy makkot.

A fán feljebb pelegyerekek rajcsúroztak. Belekapaszkodtak egy-egy vékony ágba, és addig hintáztak, amíg kellő lendületet nem kaptak, aztán hopp, átugrottak egy másik ágra, majd vissza, bukfeneket hányva a levegőben.

- Hm, valamire nagyon emlékeztet ez is! - töprengött Borzas.

A fák árnyékából visszaballagott a tópartra. A nádasban szövőmadár fiókák játszottak.

A madárkák sáslevelekből fontak vékony köteleket, kifeszítették két egymástól távol lévő nádbúgára, és azon egyensúlyoztak, vékony ágat tartva keresztben a szárnyukkal.

- Nagyon, nagyon emlékeztet valamire!
- horkant fel, most már bosszúsan, Borzas. -
Elmegyek Medvenchez, hátha segít, hogy eszembe jusson.

Elindult barátjához, aki a barlangja előtt épp a bocsainak tartott bemutatót az erejéről. Hatalmas köveket emelt a feje fölé - egyre nagyobbakat -, majd elejtette. A bocsok tapsviharral jutalmazták apjuk produkcióját.

- Megvan! A cirkuszra emlékeztet, amit még kölyökkoromban láttam a városban, besurranva a cirkuszsátor ponyvája alatt. Medvenc! Csináljunk Kerekerdei Cirkuszt! Te leszel az erőművész! -
lelkendezett Borzas.

Medvenc értetlenül meredt Borzasra. Még sosem járt cirkuszban, számára a „cirkusz” szó veszekedést, patáliát, ribilliót jelentett.

A szomszédos fán üldögélő, kotnyeles Bagoly, akit Borzas felvert szendregéséből, mérgesen huhogott.

- Cirkuszt szeretnél? Van elég cirkusz az erdőben már így is. Rigóné ma reggel hatalmas patáliát csapott, amikor észrevette, hogy Kakukkné be akarja csempészni tojásait a fészkébe. Mókus és Nyaktekercs egy odún vesztek össze, és

- Bagoly! Én igazi cirkuszra gondoltam!
A cirkuszsátorban akrobaták, zsonglőrök, légtornászok, kötél-táncosok és erőművészek lépnek fel.

Borzas részletesen elmesélte, milyen cirkuszba illő produkciókat látott erdei sétája során.

- A békák az akrobaták, a mókusok a zsonglőrök, a szövőmadarak a kötél-táncosok, a pelék a légtornászok, és te, Medvenc, te lehetnél az erőművész.

- Jaj, Borzas, megfájdult a fejem a sok új kifejezéstől! Kicsodák a mókusok, zúglőrök? A békák pedig abrakadabrák?

- Nem zúglőrök, hanem zsonglőrök, és nem abrakadabrák, hanem akrobaták. De jó, hogy említetted a varázsszót, „abrakadabra”, mert ez eszembe juttatta a bűvészeket. A bűvészek bámulatos gyorsasággal és ügyességgel tudnak dolgokat eltüntetni, majd elővarázsolni. Szerintem szarka egy kis gyakorlással remek bűvész lenne. Na, mit szóltok, csináljunk cirkuszt? Az erdő népe kicsit már unja a koncerteket. De a mi cirkuszunkban nem lesznek állatidomárok! Egyik állat sem parancsolgathat a másiknak.

- Remek ötlet! Nem jártam még cirkuszban, de most már emlékszem, hogy Elefánt egyszer régen mesélt róla, ő pár évig cirkuszi elefántként dolgozott. Tegnap kaptam tőle levelet, holnap érkezik Afrikából, ráadásul Csimpánz barátjával. A segítségükkel remek cirkuszt csinálunk. Boldogan vállalom az erőművész szerepét.

- Holnap gyönyörű súlyzókat öntök neked bronzból, ötvenkilóstól kétszáz kilósig, és majd úgy nyomhatod ki a fejed fölé, ahogy a köveket emeltesd - ajánlotta Borzas.

Az elhatározást másnap tett követte. Elefánt irányította a sátorépítést. A hódok remek póznákat és padokat faragtak, amikből Elefánt és Medvenc összeállította a sátor vázát és a nézőteret. A szövőlepkék könnyű sátorszövetet szőttek, a kötélzetet a szövőmadarak fonták, akik rögtön gyakorolni

kezdték a számukat. Vaddisznó túrta ki a homokot, Szú hozta a fűrészport, mert a cirkuszi porondot homok és fűrészpor keverékével kell borítani.

Borzas közben újra körbejárta az erdőt és felkérte szereplésre a békákat, mókusokat, peléket. Mindnyájan kötélnek álltak. Majd felkereste Szarkát, és addig kérlelte, míg az enyvescsőrű madár megígérte, hogy megtanul néhány bűvésztrükköt.

A sátor felállítása után még el kellett készíteni a kellékeket, a békáknak zsámolyokat, a peléknek trapézeket építettek. Aztán jöhettek a próbák. Nagytestű állatok a próbákra nem mehettek be, de néhány rovar bizony besettenkedett. Hamarosan követet küldtek Medvenchez.

- Polgármester Úr! Bekukkantottunk a cirkuszszátorba, és megállapítottuk, hogy nekünk ott minden túl nagy és túl messze van egymástól. Semmit sem látunk az előadásból. Szeretnénk magunknak egy minicirkuszt - zizegte Szitakötő, a rovarok követe. A bolhák népes családja épp Medvenc bundájában táborozott, egyikük előpattant.

- Szitakötő barátom! Nem szeretném, ha a bolhából elefántot csinálnátok, inkább gyorsan felajánlom, hogy alakítunk számotokra egy bolhacirkuszt, elsősorban ugrószámokkal. Jó lesz?

- Nagyszerű! - repesett Szitakötő. De még nála is jobban örült Medvenc, hogy végre megszabadul a bolháktól.

Következő vasárnap, az erdő népének nagy öröme, megtartották az első előadást a nagyszátorban és az aprócska bolhacirkuszban is. Az előbbiben Elefánt volt a porondmester, ő konferálta fel a produkciókat. Csimpánz a számok közti szünetekben remek bohóctréfákkal

szórakoztatta a közönséget. Elefántot mászófalnak használta, hol „U” alakban meghajlított ormányán hintázott, hol a hátán csúszdázott, hol a farkán csüngött.

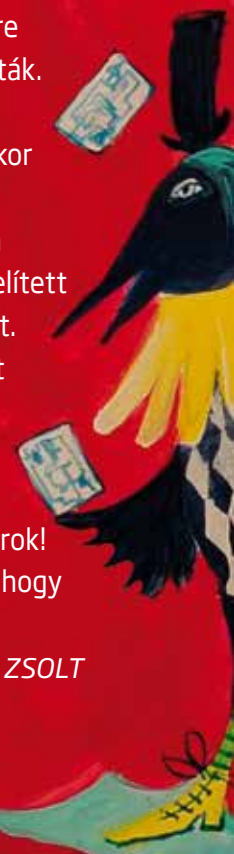
Medvencet először fel sem ismerte a közönség. Vörös színű overált hordott „Sámson, az erőművész” felirattal, szemét Zorró-álarc fedte. Csak akkor ismertek rá, amikor levette a kétlykú kendőt meghajlás közben.

A két cirkusz óriási sikert aratott, a közönség alig akarta abbahagyni mancsával, lábával, szárnyával, csápjával a tapsot.

Nemrég elmeséltem, hogy az erdőlakók miként ijesztették el Hétfőt, a hétfejű sárkányt. Éppen aznap, amikor az első cirkuszi előadások zajlottak, a sárkány visszamerészkedett a Kerekerdő fölé, hogy terepszemlét tartson. Arra volt kíváncsi, állnak-e még a vízágyúk. Nem látta, nem is láthatta, mert Medvencék - biztosra véve, hogy Hétfő örökre eltűnt - már rég szétszerelték és elcsomagolták. A hétfejű megkönnyebbült, és már azt tervezte, hogy azonnal követeli a jussát, amikor megpillantotta a hatalmas cirkuszi sátrat. Az összekötözött sátorrudak közepén kilógtak a sátorszövet fölé, és a sárkány bármerről közelített a sátorhoz, valamelyik rúd pontosan rácélt.

- Ajj, ez valami rakétakilövő állomás, amit a vízágyúk helyett építettek a fogadásomra! Jobb lesz, ha tényleg eltűnök innen örökre. Talán a Négyszögletűerdőben, vagy a Háromszögletűerdőben több szerencsével járok! - gondolta Hétfő, és kámforrá, de az is lehet, hogy kénporrá vált.

VARGA ZOLTÁN ZSOLT

Álomcirkusz

MOLDOVÁN MÁRIA
rajzai

Lebben az alkony cirkuszi sátra,
ponyváját eloldozták éjszakára,
rikítva égbe röppen, oda nézz,
száll a fűrészpor, libeg a trapéz.

Szállnak a nézőtérrel a székek,
víg kacagások és szép emlékek,
szállnak a cinkelt bűvészkártyák,
szerecsen röpteti két elefántját.

Száll a manézs, vele száll a porond,
száll, oda nézz, az a drága bolond,
piros orrú bohóc kacsalábon.
Szállok utána, és száll a családom.

Sercen az este, izzik a dombon,
dob pereg, holdfény leng a porondon,
nyílik a függöny, lobban a fény..
Nézd anyu, nézd apu, ott vagyok én!

SZABÓ ATTILA

Vándorkomédiások

Falusi kisgyerek voltam az elmúlt század közepén, amikor nem voltak Ilyen-Olyan-Napok és Mindenféle Fesztiválok, csak sokadalmak: hetedhét országra szóló vásárok, és poros, vidéki utakon gördülő, csodákkal teli vándorcirkusok.

Roskadásig rakott szekerek hozták a százféle terményt, ezernyi baromfit, ostort pattogtatva hajtották a lábajóságot. Sátorat vertek a mesteremberek. Kirakta portékáját a fazekas, a mézesbábos; ponyváról árult kalendáriumot és füzetes regényt a vándor könyvárus. A lacikonyhákból peccsenye, sült kolbász mennyei illata áradt; frissen csapolt sör, gyöngyöző spriccer és málnaszörp hűtötte a tikkadt torkokat.

Jött a planétás ember, papagáj húzott jóscédulát a nyakába akasztott ládikából. Ámulva bámultuk

a vándormutatványosokat: az égő kócot nyelő csepűrágót; a cilinderből nyulat varázsló szemfényvesztőt, a világ legkisebb és legnagyobb emberét; az erőművészt, aki földhöz teremtette a hetvenkedő legényeket. Késdobáló is volt, vérfagyasztó mutatványa után túllszoknyás társnője kalapolt. Puskalövés pukkant a céllövölde bódéjánál, és a nyekergő verkli dallamára forgott a körhinta, pörgött a világ.

A vásártéren túli libalegelőn nagy, kerek sátorat állítottak a cirkuszosok. Lisztes képű, piros orrú bohócok járkáltak gólyalábakon a sokaság fölött, bádogtölcsérbe harsogták a mélyen tisztelt publikumnak az esti előadást. Még az éj leple alatt érkeztek öszvérek vontatta, viharvert lakókocsikban, azok körül készülődtek a vándorcirkusz csillagai.

Artisták próbálták számaikat; kártyatrükköket gyakorolt a bűvész; a kürtös fénylő hangszerét fényesítette; az istállófiú a lovak szőrét kefélt; a kötél tánccsónó trikóját stoppolta; ketrecüket rázták a majmok. Hasonló jelenetek kavarognak

Aba-Novák Vilmos (1894-1941) alföldi népeletet felidéző festményein is, de nem ő az egyetlen, és nem is az első, akit megigézett a cirkusz világa.

A vándorkomédiások kötetlen, szabad életmódja évszázadok óta vonzza a festőket, írókat, zeneszerzőket.

Saját szenvedésük, kitaláltságuk szimbólumát látják az életüket naponta kockáztató mutatványosok, és a közönséget vérző szívvel is mulattató pojacák alakjában.

A művészt jelképező bohóc képét a rokokó festészet óriása, a francia Watteau (ejtsd: vattó) festette meg először

kereken háromszáz esztendeje. Gilles (ejtsd: zsil) címen ismert festményén bánatos arcú, Pierrot (ejtsd: pieró)-jelmezes fiatal férfi áll a horizont fölé magasodva, mintegy piederstálra - erkölcsi magaslatra - emelve. Paul Cézanne (ejtsd: pól szezann) a 19. század végén festi meg az itáliai eredetű vásári színjátszás, a commedia dell'arte (ejtsd: komédia del arte) jellegzetes figuráit. Egyik képén a hajlongó Pierrot Harlequin (ejtsd: arlekin), a pepita bohócok elődjét köszönti a karnevál utolsó napján. Különös szomorúság hatja át mindkettőjüket.

Költők is szívesen öltöznek maskarába. A magyar líra egyik legszebb szerelmes versét Weöres Sándor egy bohócbábu szájába adja *A paprikajancsi szerenádjában: Gyöngye fuvallat a tóba zilál, / fények gyöngysora lebben. / Sóhajom, árva madár-pihe, száll / s elpihen édes öledben. / Tárt keblemen reszket a kóc: / érted szenved a Jancsi bohóc.* Horgas Béla pedig Pogácsa bohóccal mondatja el művészi hitvallását: *A bohóc, / ha sír, ha nevet, / másra gondol, mindig másra, / nevetésben a sírásra... / leláncolt szárnyas, / azt mondja: „Vágtass! / Nincs lovad? / Legyél ló: magad!”*

JÁMBORNÉ BALOG TÜNDE

A mai értelemben vett cirkuszi számokat először a tizennyolcadik században mutattak be Londonban. De nagyon különböző előzményeket láthatott a közönség már a középkorban, sőt az ókori Rómában is. Furcsa, hogy mi mindent tartottak jó mulatságnak, nevetető jelenetnek.

A császárok, királyok között akadtak jópáran, akik megengedhették maguknak, hogy saját cirkuszuk legyen. Előfordult, hogy udvarukba rendeltek mutatványosokat, s az előadásra beengedték az amúgy megvetett köznépet. Sült az ökör, folyt a bor, a nagyurak és a méltóságos hölgyek hátuk mögé hajigálták a lerágott csontokat. Volt, aki fölszedje, tiszta tányérrá tegyen, töltsse a kupákat - akár egy-egy maradék falatért.

Az artisták, az erőművészek vagy a bűvészek is szolgák voltak az udvarokban, mint a színészek vagy a muzikusok. Egyedül az udvari bohóc engedhette meg magának, hogy kenyéradó gazdájának is

A cár szerecsenje

odamondogasson, hogy alázatoskodás nélkül igazat szóljon. Az uralkodó meg remélhette, hogy legalább a bolondjától őszinte szavakat kap, ellentétben a talpnyaló nemesekkel, haszonleső udvari tanácsosokkal. Persze a nagyúr és a bolond kapcsolatában mindig megmaradt a lehetőség, hogy a kritikus megjegyzéseket „bolondság”-nak, kacagtató viccnek tartsák mindketten: az úr ne sértődjön meg, és ne bosszulja meg az őszinteséget, hiszen akkor beismerné, hogy nem érti a tréfát.

Szokás volt különös alakokat ajándékozni az uralkodóknak. Az előkelő vendégek messzi tájakról hoztak vagy hozattak gyümölcsöket, virágokat, egzotikus állatokat – és furcsa, megbámulni való emberi lényeket, akik másságuk miatt mégsem számítottak egészen embernek. Egyik-másik nagyon magas volt, még többször nagyon alacsony, nagy fejjű, rövid lábú törpe. De a legkülönbözőbb testi hibák miatt is mutogattak embereket, s persze, a környezetben idegen bőrszín is feltűnést keltett. Nagy Péter orosz cár egyszer fekete bőrű fiút kapott – egy szerecsent. (A középkor óta szaracénnek vagy szerecsennek nevezték a sötétebb bőrű embert, az afrikai négereket, de még az arabokat is.) A világtörténelem egyik legellentmondásosabb uralkodója, aki kiszámíthatatlanul hol kedves, hol kegyetlen volt, imádta a bolondokat és a groteszk torzszülötteket, belőlük sok tucatnyi volt az udvarában.

Szerecsenje azonban csak egyetlen. Igazi ritkaság. Birtoklása a legnagyobb luxus. Abram Petrovics Hannibálnak, az orosz cár szerecsenjének azonban egészen másképpen alakult az élete, mint ahogy az udvaroncok gondolhatták. A cár ugyanis megszerette és nevelt fiaként külföldön

taníttatta a rendkívül értelmes fiút. Katonai pályafutása során tábornoki rangig vitte, és a mai Tallin kormányzója is volt. Az akkori időkhöz képest magas kort ért meg: nyolcvannégy évesen hunyt el. Nevében a Petrovics a cásra utal, aki a keresztapaságot is vállalta. Abram Afrikában született, gyerekként került Konstantinápolyba, ahonnan az orosz nagykövet vitte magával északra. Felnőttként vette fel a Hannibál nevet, az egykori pun hadvezér nagysága előtt tisztelegve. A kalandos élet mégsem tette volna világhírűvé. Csakhogy ő volt a legjelentékenyebb orosz költő, Puskin dédapja.

Ha alaposan megnézzük a költő arcképét, könnyen felfedezhetjük a „szerecsen” vonásokat, a néger jelleget: arcéle, bőrszíne, előreugró álla, mind-mind a dédapára emlékeztet. Puskin többször is írt őséről. A *Családfám* című versében jócskán kiszínezi a történetet:

*Hannibált, néger ősömet
egy kalmárhajó kapitánya
egy üveg rumért vette meg.*

A *cár szerecsenje* című próza sokkal hűségesebben meséli Hannibál dédnagypapa, az egykori udvari mutatvány életét. Az örökké lázadó költőt mindenestre erősen befolyásolta a megismert sors: hogyan lehet valaki egyszerre megalázó cirkuszi látványosság és nagy tudású, széles látókörű ember, kegyenc és maga is nagyúr.

>> NÉZZÜK EGYÜTT...

Pablo Picasso Képeit!

A mai, piros orrú, festett arcú bohóc őst ismerték az ókori görög és római színházban is. Később az itáliai paraszti kultúrában jelent meg a Harlekin. Az udvari bolond, a karneváli forгатag csörgősipkás mókamestere a mai bohóc elődje. Az első modern bohócok a vásári mutatványosok és a vándorszínészek társaiként szórakoztattak. Nem piros orral, de jól felismerhető fizimiskával álltak a nézők elé. A cirkuszi bohóc az 1800-as években öltötte fel ma is használt jelmezét: fehér arc, széles mosoly, nagy, piros orr és színes (sokszor kockás), túl bő öltözék.

A cirkusz világa évszázadok óta megihletti a festőművészeket. A 20. század talán leghíresebb művésze, Pablo Picasso (ejtsd: pikasszó) gyakran festett cirkuszi mutatványosokat: artistákat és főleg bohócokat, csoportosan, párban vagy egyedül - az alakok gyöngédsége, egymás iránti figyelme mindig megjelenik a képeken.

Picasso a spanyolországi Malagában született, gyerekkorától rajzolt, és tehetségére hamar felfigyeltek. Rajztanárként dolgozó, festő édesapja is a művészi pálya felé terelgette. A barcelonai művészeti akadémia után 1901-ben Párizsba, a kor

művészeti fővárosába utazott az ifjú Picasso, és élete nagy részét Franciaországban töltötte. Művészbáráinak – költőknek, festőknek, fotográfusoknak – kedvelt találkahelye lett a műterme. Picasso hosszú élete során több stílusban alkotott. A figuratív – felismerhető emberi alakokat, jeleneteket ábrázoló – festésmód után a kubizmus lett meghatározó számára: geometrikus formákra bontotta a látványt. Később a szürrealizmus (a valóságtól elrugaszkodó fantáziavilág) érdekelte. Az utókor különböző alkotói időszakait jellemzőik alapján nevezte el. A korai párizsi éveket például – a borongós hangulatú, kékes-szürkés árnyalatban festett képek nyomán „kék korszaknak” hívják. Ezután vidámabb, színesebb műveket készített: a

„rózsaszín korszakban” született képeken gyakran látunk cirkuszosokat. Picassót is elbűvölte életük.

A gyakran szegény, éhező, sűrűn új helyre költöző társulatok tagjai éppúgy nem tartoztak a városok megbecsült polgárai közé, akárcsak a modern festők. És Picasso megmutatta a festett-díszes, csillogó világ másik oldalát is. A *mutatványos család* című képen cirkuszosokat látunk a porond fényeitől távol, mintha kihalt pusztában álldogálnának. A balettruhás kislány hátat fordít a nézőnek, a többi alak is kinéz a képből. Tekintetük szomorkás, még a pocakos, csörgősipkás bohóc sem mosolyog – mintha belefáradtak volna a szórakoztatásba. Művészettörténészek szerint a csoportkép a párizsi művészvilág szereplőit ábrázolja, Picasso a bal szélén (bohócruhában) fogja a kislány kezét, aki feltehetően gyerekkorában meghalt kishúgát idézi. A festő akkori szerelme a kép jobb szélén, a csoporttól elkülönülten gubbasztó nő.

Az *Akrobata és a fiatal Harlekin* című képen két cirkuszi figura jelenik meg. A két alak itt is kinéz a képből, de a légtornász finoman a bohóc vállára teszi a kezét. Gondolataikba merülve állnak, a háttérben felderengő vár előtt. Talán várnak valakire vagy valamire?

A poszteren látható kép azért is különleges, mert a művész kisfiát, Paulót Harlekinként ábrázolja. A sakktábla-mintás öltözék a bohócfigura eredetére utal: Harlekinnek hívták a régi olasz színházban a szolgáló komikus figuráját, aki bohókás (maradék anyagokból összevarrt) öltözékben jelent meg. A vidám, kissé hebehurgya szereplő gyakran elrontotta gazdájá terveit, vicces jelenetekbe keveredett.

Picasso cirkuszosai, bár a művész derűsebb korszakához kötődnek, arról tanúskodnak, hogy a szórakoztató élete nem csupa szórakozás és a nevetetők nem sokat nevetnek.

Síppal, dobbal, piros orral...

Elképzeltétek már, milyen lehet pár napot kórházban tölteni? Esetleg hónapokat, éveket? Nem mehettek haza, nem járhattok iskolába, nem találkozhattok a barátaitokkal. Bár anya és apa sokat lehet mellettetek, bent is alhatnak veletek a kórházban, ti nem mehettek sehova. Ilyenkor azt érezhetitek, elszakadtatok a külvilágtól, csak a kórházban zajlik az élet.

A kórház persze nemcsak félelmetes hely. Sokan dolgoznak azért, hogy a gyerekek meggyógyuljanak, így ők is ismerősökké, barátokká válnak. Mégis: rossz a fájdalom, kellemetlen, hogy egész nap ágyban kell feküdni. És nagyon-nagyon unalmas. Nem csoda, hogy akiknek sokáig kell kórházban maradniuk, gyakran szomorúak, néha meg dühösek és kétségbeesettek. Ilyenkor jól jön, ha betoppán két bolondos figura piros orrban és feje tetejére állítja a világot. Csetlenek, botlanak, zenélnek, madárcsiripelést idéznek, megtáncoltatják a párnát, az ágyból hajót varázsolnak és tavat a szoba közepére. Játékból.

Mindezt 22 évvel ezelőtt néhány felnőtt találta ki. Elhatározták, hogy bohócdoktorok lesznek, és minden héten meglátogatják a gyerekeket a kórházakban. Előtte színházban dolgoztak, sokféle előadásban játszottak. Aztán felvették a piros orrot, és együtt tanulni kezdték, hogyan tud a bohóc vidámságot varázsolni a kórterembe. Piros Orr Bohócdoktorok

Alapítványnak hívják a csapatot, s közöttük nemcsak bohócok dolgoznak, mert sokan szervezik a munkát. Amikor elhatározták, hogy rendszeresen látogatják a gyerekórházakat, elsősorban a beteg gyerekekre gondoltak. Idővel azonban kiderült, hogy az ott dolgozó nővéreknek és orvosoknak is jólesik egy kis önfeledt vidámság, mert a felnőttek éppúgy szeretnek játszani, mint a gyerekek. Csak ritkán engedik meg maguknak.

Tudjátok, miért olyan fontos ez? Ahol bohóc van, ott eltűnik az unalom. Olyan, mint amikor kiszíneztek egy képet. Biztosan emlékeztek pillanatokra, amikor remekül éreztétek magatokat, nagyokat neveltetek, viháncoltatok valakivel, és közben elfelejtettétek, hogy pár órával azelőtt esetleg elestetek a biciklivel vagy összekaptatok a barátotokkal. A közös játék során az öröm áthatja minden porcikátokat, és amikor vége a játéknak, a testetekben ez az öröm még sokáig megmarad, mint sok kis örvendező, táncoló buborék. Ilyenkor erősebbé, bátrabbá is váltok. Így van ez a kórházban fekvő gyerekekkel is, nekik így könnyebb megküzdeniük a betegséggel.

És azt tudjátok, hogy félve nem lehet énekelni? Ezt a kettőt, a félelmet és az éneklést az agyunk nem tudja egyszerre

csinálni. Próbáljátok ki egyszer, ha rátok törnek a képzeletbeli szörnyek. Csukjátok be a szeméteket, képzeljétek oda magatok mellé két viháncoló bohócot és kezdjétek el velük együtt dalolni. A félelem szertefoszlik. Ilyen egyszerű.

GELENCSÉR TÜNDE

A Piros Orr Bohócdoktorokról itt tudhatsz meg többet: pirosorr.hu

Az álmigazgató

Aranybajszú Szilárd, a cirkusz-igazgató rémülten nézett körbe a porondon. Minden kihalt volt. Szó szerint.

- Te jó ég - gondolta -, felfaltam az egész társulatot!

Bizony, nem erre számítottak a pórul járt cirkusziak, amikor néhány nappal ezelőtt megválasztották igazgatójuknak. Úgy gondolták, Szilárd erős, bátor, határozott egyéniség, aki sokat tesz majd a cirkuszért. És micsoda sörénye van! A bajszát nem is említve!

Szilárd eleinte vonakodott. Mégiscsak ahhoz ért igazán, hogy tüzes karikákon ugráljon át, vagy hogy túrje, mikor idomárja, Furuuk úr bedugja a fejét a szájába. Igazgató? Ő? Aztán eszébe jutott, hogy az idő telik, és ahogy öregszik, a karikák egyre tüzesebbek, Furuuk úr feje a szájában pedig egyre kibírhatatlanabb lesz. Talán ideje pihentetőbb állást keresni. Így hát elvállalta. Gratuláltak neki, kapott egy irodát, és kezdetét vette a munka.

Mindjárt első nap kezdődtek a bajok. Csacsogi úr, a konferanszié elégedetlen volt a fizetésével, csapkodta az asztalt, felmondással fenyegetőzött. Szilárd a fejét vakarta, és végül úgy oldotta meg a problémát, ahogy minden addigi problémát az életében: felfalta Csacsogi urat. Onnantól nem volt megállás.

Másnap fél lábára lesántult az artista. Szilárdnak fél fogára sem volt elég.

Harmadnap a bohócok sírtak, és kijelentették, hogy ilyen körülmények között nem lehet nevetni. Szilárd is szomorú volt, amikor elfogyasztotta őket.

És így tovább, míg rá nem döbrent, hogy egyedül maradt.

- Ó, jaj - sajnálkozott. - Micsoda pocskék igazgató vagyok! Hogy lesz így előadás?

Most már ő is szívesen fellépett volna, de egyedül még a karikákat sem tudja meggyújtani. Mi lesz így, mi lesz így?

- Te meg mit csinálsz itt? - kiáltotta valaki.

Szilárd megperdült. Egek! Maga Furuuk úr állt előtte, vörös képpel, ostorral a kezében. Őt talán nem ette meg?

- Két perc múlva előadás, te meg itt henyélsz? - háborgott Furuuk úr. - Talpra!

Aranybajszú Szilárd talpra állt - és felébredt. Furuuk úr pedig nem tűnt el, mint egy rossz álom, hanem nagyon is valóságosan noszogatta őt a porondra, ahol tényleg zajlott az előadás.

Csacsogi úr lehengerlő volt, az artista bámulatos, a bohócok viccesek, és úgy általában mindenki hozta a formáját. Most pedig ő következett. A karikát meggyújtották.

Szilárd vett egy mély lélegzetet.

- Azért ez mégiscsak jobb, mint az igazgatás - gondolta, és ugrott.

KELEMEN TAMÁS

Égi artisták

Hóbort professzor kedvetlenül csapta az asztalra gondosan kihegyezett grafitceruzáját. Már megint ez a csinnadratta meg puffogtatás! Vannak ugyan, akik az ilyesmit zenének neveznék, ám a professzor kizárólag a klasszikus zenét kedvelte, és még ebben is válogatós volt.

- Mi ez a hangzavar? - bújt elő dolgozószobájából.

- Semmi, papa - nézett rá egyszerre három arc, és a következő pillanatban mindhárom újra a kijelzőre tapadt.

Fanni, Alíz és Lujza belemerültek a videóba, és nem méltatták több figyelemre a professzort. Hóbort közelebb lépett, és a három lányfej fölött a képernyőre pillantott. Csillogó, flitteres ruhába öltözött, lófarkas artitalány lengett a trapézon, néha megpördült, hogy fejfelé lógázza magát - a professzor szerint fülsértő zenére.

- Elképzelni sem tudom, mi lehet ezen érdekes - morogta Hóbort maga elé.

- Nézd meg a selyemakrobatákat - villant rá Alíz szeme, és elindította a következő Youtube videót.

A professzor nem akarta megsérteni lányát, aki jelenleg jazz-balett-táncosnőnek készült. Magában elismerte, hogy a lengő selyemkötélen tornászó artitalány ügyesen váltogatja pozícióit. A zene is lágyabban, elfogadhatóbb összhangzatban szólalt meg.

- Nézd papa, biztosítókötele sincs - mutatta Fanni.

- De hogyan tartja meg magát? - kérdezte Lujza.

- A kötélt, akarom mondani a függő selyem segítségével ügyesen megtalálja az egyensúlyát - felelte a professzor.

- És ha lezuhan?

- Csak az ügyességére támaszkodhat, hisz nincs,

ami visszatartsa. A szabadon eső tárgyak mind a Föld felé tartanak...

- De miért?

- A Föld vonzása miatt. Ezt gravitációs erőnek nevezik. Minden tárgy vonzza egymást, és ez a vonzerő a tömegükkel, vagyis súlyukkal arányos, a távolsággal viszont csökken.

- És a Hold, ami a Föld körül kering, meg a bolygók, azokat mi tartja fenn az égen? - kérdezte Lujza.

- A bolygókra egyrészt a Nap tömegvonzása hat, ami a Nap felé húzza őket. Ám, mivel körbe-körbe haladnak pályájukon, fellép egy másik erő, ami ellentétes irányba nyom. Ti is éreztétek már ezt az erőt, például, amikor egymás kezét fogva körbe-körbe forogtok, és valami kifelé húz benneteket. Minél gyorsabban szaladtok, annál erősebben kell tartanotok egymást kezét, hogy szét ne szakadjatok, és el ne guruljatok az ellenkező irányba. Valamikor régen, amikor a Naprendszer született, a bolygók és holdjaik megtalálták az egyensúlyukat, akár az artista a selyemkötélen. Pontosan olyan gyorsan haladnak pályájukon, hogy a kifelé sodró erő kiegyenlítsa a befelé húzó tömegvonzást. A Holdra pedig a Föld tömegvonzása is hat, és viszont. Emlékeztek, amikor az Atlanti-óceán partján jártunk, és megérkezett a dagály?

- És haza kellett indulnunk, nehogy elmossa a törülközőinket a víz.

- Pontosan. Az árapály jelenségét is a Hold tömegvonzása okozza, ami maga felé húzza és felpúposítja az óceánok hatalmas víztömegét.

Valójában naponta két dagályhullám is megfigyelhető... mi a baj, Lujzikám?

Lujza csak a fejét ingatta, és elégedetlenül maga elé meredt.

- Papa - szólalt meg végül -, nem értem, hogyan hat a tömegvonzás. Ha minden tárgy vonzza egymást, akkor a kezem is vonzza Alíz telefonját, sőt, magát Alízt is...

- Teljesen logikus következtetés - dőlt hátra a professzor. - Csakhogy ez a vonzóerő nagyon-nagyon parányi, elképzelhetetlenül kicsi. Óriási tömegek esetében érezzük csak a hatását.

- Ha mondjuk akkorára dagadnál, mint a Hold - lépett a szobába Kristóf vigyorogva -, mindjárt más volna a helyzet.

- Ő sosem fújná fel magát annyira, mint mondjuk te - védte meg Alíz a hűgát.

- Persze, a bolygók már elég nagy tömegűek ahhoz, hogy egymás pályáját is befolyásolják - hagyta figyelmen kívül az összecsapást a professzor. - Ezért, ha igazán pontosan szeretnénk kiszámítani a pályájukat, számítógépes programokra van szükség...

Ebben a pillanatban kétségbeesett nyávogást hallottak.

- Azt hiszem, Morci megint fennragadt a cseresznyefán - sóhajtotta Fanni.

- Túletetitek, és csak hízik, és végül puhány macska lesz belőle - mondta mérgesen Alíz.

- Segítsünk neki megtalálni az új egyensúlyt... - pattant fel a professzor.

- ... mielőtt a gravitációs erő kifejti hatását - fejezte be a mondatot Kristóf.

SOMFAI ANNA

Jaj, le ne essen!

Gyerekkoromban szerettem is meg nem is cirkuszbba menni. Szerettem, mert a zsonglőrök elkápráztattak ügyességükkel, a bohócok megnevettettek tréfáikkal. De feszült félelem volt bennem az akrobaták és kötél-táncosok veszélyes mutatványai alatt. Folyton azt mondogattam magamban: „jaj, csak le ne essenek”. Ma már tudom, hogy fantasztikus ügyesség és rengeteg gyakorlás

kell, hogy valaki ott fent, a magasban végigmenjen egy kifeszített kötélen, de azt is tudom, hogy egyes trükkök valamelyest megkönnyítik a kötél-táncos dolgát.

Talán észrevettétek már, hogy a kötél-táncosok gyakran hosszú botot visznek magukkal, amelyet vízszintesen tartanak. Látszik az is, hogy ez a bot elég nehéz és a saját súlya miatt a két végén

erősen lehajlik. Éppen ebben van a trükk. A botot az artista a csípőjénél tartja, de a két, lehajló vége még a térdénél is lejjebb ér. Bot nélkül az ember súlypontja valahol a köldöke magasságában van, de a bottal együtt jóval lejjebb. Márpedig minél lejjebb kerül a súlypont, azaz minél közelebb van a kötélhez, annál könnyebb megtartani az egyensúlyt.

Ha a kötél táncos és a mutatvány közben használt tárgy együttes súlypontja már a kötél alatt van, szinte nem is kell egyensúlyoznia, csak pontosan lépkednie. Láttam, amikor három artista szállt föl a biciklire; egy tekerte, kettő két oldalt lógott le, s így bicikliztek végig a kötélén. Engem a frász tört ki, hogy mi lesz, ha mindhárman lezuhannak, de most már tudom, hogy a két oldalt lelógó társak nem nehezítették, hanem éppenséggel megkönnyítették az egyensúlyozó dolgát, hiszen jóval lejjebb vitték az egyesített súlypontot.

Próbáljátok ki, hogy végig tudtok-e menni a megfordított tornapad keskeny rúdján! Aztán próbáljátok ki ugyanezt úgy, hogy közben két kezetekben egy-egy (egyformán) nehéz súlyt tartotok, amely lelóg a talpatok szintjéig!

A másik, amitől mindig félttem a cirkuszban, a motorbiciklis volt, aki fejjel lefelé is haladt. Persze nem mindig fejjel lefelé: elindult egy vízszintes pályán, ami aztán fölfelé kanyarodott, átment egy hurokba, amely teljes kört leírva folytatódott megint vízszintesen. A motoros tehát a pályát követve mintegy hátraszaltót csinált a járművével együtt. Hát, én mindig szörnyen izgultam, hogy le ne essen, amikor a hurok tetejénél fejjel lefelé volt. Ma már tudom, hogy fölöslegesen izgultam. Ugyanezt a mutatványt vidámparki változatban bárki átélheti a sínen guruló kocsiban ülve.

Mindössze az a trükkje, hogy kellő sebességgel kell haladni. A hurok lényegében körmozgásra kényszeríti a cirkuszi motorost. Ott pedig - a fizika törvényeinek értelmében - fellép a centrifugális erő, amely kifelé röpítené a motorost, ha nem lenne ott a megépített pálya. Ez a centrifugális erő tehát lényegében odaszorítja a motort a pályához. Ha kellő sebességgel megy, a centrifugális erő nagyobb, mint a motor és motoros súlya együtt, vagyis amilyen erővel a Föld vonzza őket lefelé. Ezért nem esik le.

Vannak olyan motoros és biciklis versenypályák, amelyek a foci pályák körüli futósávokhoz hasonlítanak, de míg a két hosszú és egyenes szakaszon a betonúttest vízszintes, a kanyarokban befelé dől. Gördeszkásoknak is építenek ilyen, a kanyarokban majdnem függőlegesbe átmenő pályát, és a bobbályákat is így alakítják ki. A kanyarokban száguldó motoros vagy bobversenyző szinte függőleges falon halad, miközben ő maga gyakorlatilag vízszintes testhelyzetben van. Miért nem esik le? A centrifugális erő miatt, amely a gyorsan haladó testet a pályához nyomja.

Próbáljátok ki, meg tudtok-e forgatni egy kis, vízzel félig töltött vödört úgy, hogy nem ömlik ki belőle a víz! Most már tudjátok: ehhez olyan nagy sebességgel kell haladnia a vödörnek, amikor szájával lefelé van, hogy a centrifugális erő beleszorítsa a vizet a vödör aljába.

Nézz utána, hogy mi a parittyva, és hogyan tudta a bibliai Dávid fegyverként használni Góliát ellen.

VICTOR ANDRÁS

Amikor cirkuszban vagyok

Végre leoltják a lámpát, és annyira izgatott vagyok, hogy a nyelvemet rajta felejttem a hatalmas, színes nyalókán. Csak akkor veszem észre, mikor a cukros nyál a térdkalácsomra csöpög.

Valami rezeg a fülemben, de nem tudom, hogy a fúvósoktól vagy a hangosan kiabáló gyerekektől.

Belép a porondmester, és én rögtön porondmester akarok lenni, mert most mindenki elhallgat, és mert gyönyörű, fényes, fekete cilindere van.

Felnézek, meglátom a légtornászokat, és légtornász akarok lenni, mert annyira bátrak, és szárnyak nélkül is repülnek.

Aztán bevonul az állatidomár, és állatidomár akarok lenni, mert neki még a legrettegettebb

fenevadak is szót fogadnak, ha csettint egyet az ostorával.

Nézem a zsonglőröket, és zsonglőr akarok lenni, mert villámgyorsan jár a kezük meg a lábuk, és bármit dobnak fel a magasba, az sohasem esik le.

A bűvész következik, és már bűvész akarok lenni, mert mindenkinek eláll tőle a lélegzete, s mindenki tudni akarja, amit csakis ő tud.

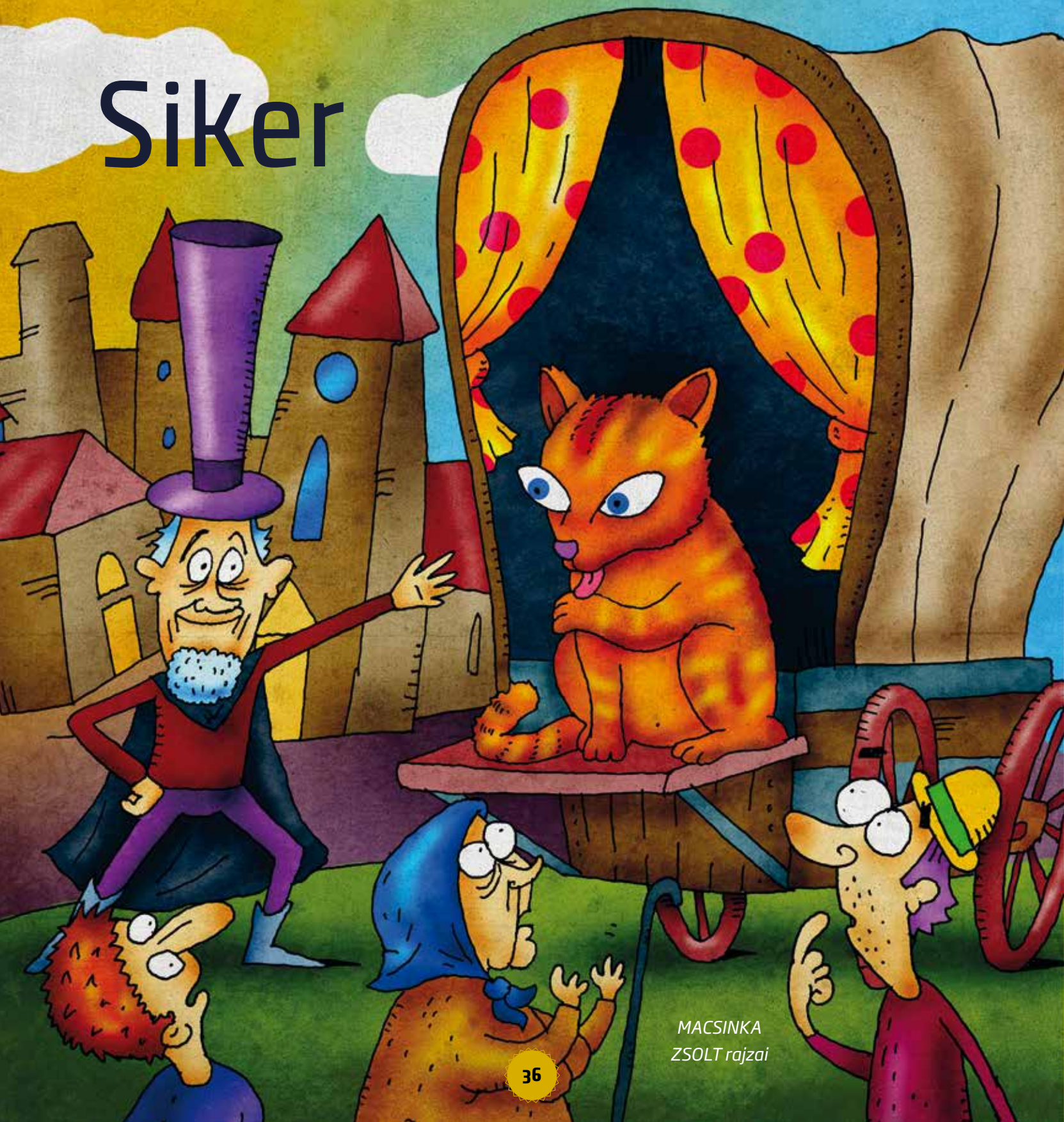
A bohóc az utolsó, és én csakis bohóc akarok lenni, mert ha ő van a színpadon, senki sem szomorú.

Aztán vége van, és annyira tapsolok, hogy megfájdul a tenyerem, és mikor kijövünk, nagyon örülök, hogy még gyerek vagyok, és bármi lehetek!

SZ.-PIFKÓ CÉLIA

Siker

MACSINKA
ZSOLT rajzai

A ponyvás szekér nyikorgott és nyöszörgött a keskeny, meredek partfalak között kanyargó mélyúton. Úgy imbolygott, akár folyó fölött sétáló kötél-táncos a szélben. Az apró termetű öszvér, bár a partfalak buja növényzete is nehezítette dolgát, egykedvűen húzott. A bakon aszott, ráncos öregember ült, az ölében nagy bundájú jószág, a szeme kékebben szikrázott, mint az égbolt. És a hatalmas szembogarak még nagyobbak tűntek, amikor a szekér kibukkant a mélyútról egy szelíd, magas hegyektől övezett, napfényben fürdő mezőre, amelyen birkák legelésztek és tucatnyi ház emelkedett.

Az öszvér közönyösen bandukolt tovább, húzta a batárt, a batáron az öregembert és a ponyva alá húzódó, kék szemű teremtet, meg minden egyebet, ami a szekéren lapult. Mikor a házak közelébe értek, az öregember csettintett egyet, és az öszvér megállt. Színes tollazatú madár röppent elő, sebesen körözött a házak fölött, közben fülrepszto hangon kiabált.

– Gyerrrrrtek! Megérkezett a híres-neves Vorontini, az utolérhetetlen Corodini tanítvány! Bemutatja nektek varázslatos bűvészmágiáját!
Gyerrrrrtek!

És jöttek, jöttek. Mire a szekérhez értek, az öszvér már békésen legelészett a birkákkal, a szekér ponyváját az egyik oldalon föl hajtotta két kertész nadrágot viselő cercófmajom, a kék

szemű szerzet pedig a ponyva mögöl figyelte az érkezőket. Az öregember, azaz a híres-neves Vorontini kürtőkalapban és fényesre kopott fekete köpenyben tornyosult a szekér előtt, a réten, a nap sugarai meg-megcsillantak aranyfogain, miközben mosolygott. Kezdetét vette az előadás. A híres-neves Vorontini legelőször két néző közül az egyiknek tíz, a másiknak öt pengő értékű bankjegyet nyújtott át, amelyek először gazdát cseréltek, azután az egyik nézőnek a kezéből eltűnt a bankjegy, ugyanakkor a másik markában két bankjegy jelent meg. A közönség ujjongva tapsolt. A híres-neves Vorontini az egyik óvatlan lelkesedő szájából ekkor egy csirkelábat húzott ki. Ezután még tucatnyi elképesztő mutatványt adott elő.

– És most következik a szenzációóóóóó! - rikoltotta a papagáj, és a híres-neves Vorontini hátralépett. Helyére a kék szemű teremtmény telepedett, elheveredett a közönség lába előtt, a jó előre odatérített szőnyegen, hempergett kicsit, közben különös, duruzsoló hangot hallatott, végül ült és nézett. Mindenkire. A nézőkben bennszakadt a lélegzet, hogy aztán hatalmas, elragadtatott sóhajban törjön ki újra. A híres-neves Vorontini mosolygott és hajlongott, a kertész nadrágos cercófok kalapoztak. Dólt a pénz, a csengő-bongó érmék sűrűn potyogtak a majmok kalapjaiba.

Azóta az eldugott hegyi falucskában mindenki, de mindenki macskára vágik...

BENE ZOLTÁN

Cirkusz- történelem

Óegyiptomi, asszír, babiloni, kínai és indiai domborművek vallanak arról, milyen régi a cirkusz. Fennmaradt például a fáraók korából egy kőbe vésett plakát, amely a majomszínház előadását hirdette. A kis majmokat felöltöztették, és így mutatták be produkcióikat a fáraó udvarában.

Plutarkhosz, a híres görög történetíró tüzes karikákon átugró, falábakon sétálgató artistákról számolt be, akiket utazásai során láthatott. Teljes, több számból álló cirkuszi műsorokat az egykori görög és latin városokban rendeztek először. Az i. e. előtti 5. században már csaknem mindennaposak voltak a cirkuszi események. A császár-kori Rómában, a Circus Maximusban véres állatviadalokkal és a gladiátorok élet-halálra menő küzdelmével találkozhattak a nézők. A Colosseum (ejtsd: kolosszeum) felépítése után lovas és kocsiversenyekkel szórakoztatták a népet. A császárság a hatalmi politika eszközévé tette a cirkuszi játékokat. Juvenalis római költő kijelentése, a „Panem et circenses” (ejtsd: pánem et circenzész, azt jelenti: kenyeret és cirkuszi játékokat) szállóigévé lett. Azt fogalmazta meg, hogy a népet gabonával és szórakoztatással lehet megvásárolni. A császárok a cirkuszi látványosságokkal akarták lekötni a városi csőcselék figyelmét, hogy ne forduljanak a hatalom ellen. A nép elvárta, hogy a császár ne csak megrendezze a cirkuszi játékokat, hanem lelkesedjen is értük. A kegyetlen Néró császár azért is volt olyan népszerű Rómában, mert rajongott a játékokért, a nézőkkel együtt izgult, üvöltözött a viadalok alatt, gyakran a porondra is berohant, hogy beálljon a birkózók közé.

A középkorban komédiások tarka csoportja vándorolt ponyvás szekéren Európa országútjain. Igricek (hivatásos énekmondók), artisták, bohócok szórakoztatták a vásári sokadalmat. A bohóc figurája a karneválok idején lett népszerű. Ezek a színes ruhába öltözött, maszkot viselő vándorszínészek a karneváli mulatozás idején felhatalmazást kaptak, hogy büntetlenül kimondjanak olyasmit is, amiről még a királyok vagy papok is hallgattak, sőt, gúnyolódhattak emberi gyarlóságaikon.

Középkori magyar emlékek tanúskodnak arról, hogy őseink is hódoltak a cirkusznak. A 9. századi Lehel kürtjének csontfaragványai ügyességi játékokat örökítettek meg. Az Árpád-házi királyok udvarában egymásnak adták a kilincset az igricek, jövendőmondók, zenészek, és megjelentek az udvari bolondok. Olvashatsz róluk a Mátyás királyról szóló mesékben.

A 19. század első felében Pesten, a belváros közkedvelt helyein vándor mutatványosok állították fel deszkából készített bódéikat vagy sátraikat. Különösen heti és országos vásárok idején volt nagy a forgalmuk. Egymást érték a képmutogatók produkciói (ezeken egy összefüggő esemény képsorait felmutatva tanulságos történeteket mondtak vagy énekeltek el), az állatidomárok, tűznyelők és kötél-táncosok. Népszerű volt a lovas akrobatika, a társulatok lovardának vagy műlovar társulatnak nevezték magukat. Pesten is volt majom- és kutyaszínház. Kezdetben a külföldi társulatok és művészek aratták a legnagyobb sikereket. Ilyen volt Blondin (ejtsd: blondan), a híres francia artista, aki a Városligetben kötéljáró mutatványaival ejtette

ámulatba a közönséget. Arról volt nevezetes, hogy egy kötélén átkelt a Niagara vízesés felett.

A mutatványos produkciók egyre népszerűbbek lettek, de a társulatok fokozatosan kiszorultak a belvárosból, mert az üresen maradt területeket beépítették. A cirkuszosoknak új területet jelölt ki a főváros, az akkori Városerdőbe költöztek, ahol nagy mutatványos telepet hoztak létre. Tódult hozzájuk a közönség. A telepet Vurstlinak nevezték el a pestiek. Némely vélekedés szerint a ligeti lacikonyhák közkedvelt eledeléről, a tormás virsliről kapta nevét. A Vurstlit elsősorban a felnőttek látogatták, főként a szegényebb gyári munkások, cseléd lányok, iparosok, bár a gyerekek számára is nyújtott szórakozást. Várta őket a ringlispíl (kөрhinta) falovacskáival, és Paprika Jancsi bohóc, akit később Vitéz László követett. A mutatványosok közül kiemelkedett Barrocaldi (ejtsd: bárrokáldi), egy olasz bohóccsalád tagja, aki itt alapította meg híressé vált cirkuszát. Csacsival járta a várost, úgy toborozta a közönségét. Gyorsan híres lett, a Városliget királyaként emlegették. Felépítette a Néparénát, ahol 71 fős társulatot tartott fent, műlovarokkal, állatidomárokkal, bohócokkal, légtornászokkal. A produkciók látványosak és izgalmasak voltak, de a társulat túl sokba került, így csődbe mentek.

Közben a magyar cirkuszművészek is felnőttek a nagy elődökhöz, sokan külföldi tapasztalatokat szereztek. A 19. század végén felépült a Fővárosi Nagycirkusz elődje, amely a tulajdonosok változását követve Wulff, Beketow és Fényes Cirkuszként írta be nevét a cirkusztörténelembe. A ma is működő Fővárosi Nagycirkusz 1971-ben nyitotta meg kapuit közönsége előtt.

PÁNTI IRÉN

Virágok, fák a porondon

Ülj le egy kényelmes fotelbe, ahogy apa szokott, mikor tévét néz, kávézik vagy olvas. Csukd be a szemed, és lazíts! Képzeld el, hogy cirkuszban vagy! Ugye, voltál már korábban vagy láttál a tévében? Tudod, hogy miután a közönség lassan elhelyezkedett, a gyerekek is elcsendesedtek, megszólal a bevonuló induló, s a körbejáró, bemutatkozó művészek láttán mindenki ütemesen tapsol. De milyen különleges, hogy most nem igazi artisták, nem bohócok vagy idomárok jönnek, hanem, ó, hát mik ezek a zöldségek? Hiszen ezek növények!

- Ők lépnek fel? És mi lesz a műsor?

- El sem tudod képzelni, ugye? Tartsd csukva a szemed, és meglátod! Kezdődhet a produkcióóóó!

Az első fellépő a szivárvány eukaliptusz.

Úgy konferálja a porondmester, hogy ő minden bizonnyal a Föld legszínesebb fája. A fa törzse a szivárvány színeiben pompázik, ami az időjárástól és a fa korától is függ, bár az egész évben, folyamatosan tartó kéreghámlás okozza.

A hámlás során ugyanis előtűnik a zöld belső kéreg, aminek a színe először kék, lila, majd narancs és vörös tónusúra változik, és ennek köszönhető a változatos színekben pompázó fatörzs látványa. Vendégművésznünk Hawaii-ról (ejtsd: havaj) érkezett, de előfordul a Fülöp-szigeteken és Ausztráliában is.

A bohócok következnek, akik kecses virágokként perdülnek a porondra.

- Kedves közönség! Köszöntsék a bohócvirágokat!

Az érzékeny lelkületű bohócok ötszirmú,

tölcsérformájú virágai nagyon színesek, leggyakrabban sárgák, de van piros, rózsaszín, narancssárga és fehér, sőt pettyes vagy foltos is, mintha tintapacák lennének rajtuk. Öröm rájuk nézni! Hogy milyen poénokat mondtak? Ki tudja azokat megjegyezni, hiszen mindenki csak a szépségüket csodálja!

Egy mimóza lép most a közönség elé. A produkció egyszerű, rövid, mégis különleges. A porondmester vékony pálcával megérinti szárnyaltan összetett levelét, mire a levélkék, szinte ijedten, azonnal összecukódnak, lekonyulnak. Az indokolatlanul kényeskedőknek szokták mondani, hogy ne légy már olyan érzékeny, mint a mimóza. A produkció után, a színpalak mögött jó félóra kell, hogy ismét magához térjen, és peckesen álljanak levelei.

A tátika a következő szereplő, nevezik oroszlánszájnak is, bár semmi félelmetes nincs benne. Műsora is inkább a tátika névnek felel meg, hiszen csak tátog, de azt is csak akkor, ha virágát két ujj közé véve, oldalról kicsit megnyomják. Próbáld ki te is, ha a kezedbe kerül!

Oroszlánok egyre ritkábban szerepelnek a cirkuszokban. De a nagydémű publikum itt, most, nálunk, még a növénycirkuszban sem marad hűsevő ragadozók nélkül. Hiszen olyan különleges lények lépnek a porondra, mint a Vénusz légyecsapó és a kancsóka, melyek - növények lévén - szelídebben ugyan, de bizony állatkákat, rovarokat emésztnek meg, miután szép és látványos, módosult leveleikkel csapdába ejtik azokat. S mindez még vérrel sem jár. Igaz, hogy idomítani sem lehet őket.

Utánuk a zsonglőrök veszik birtokba a manézszt. Egyikük a magrugó, aminek uborkaszerű termését megérintve, az szinte kidurran és messzire röpíti a magjait. A nebáncsvirág felpöndörödő toktermése szinte katapultálja a magokat. Izgalmas magrepítő versenyt láthat a publikum.

- Van kedved még csukva tartani a szemed?

Levegőakrobaták is fellépnek: a liánok, kúszó cserjék. A trombitafolyondár és a lila akác komótosan himbálózik a porond felett. Parádésan tekeregnek jobbra, balra, felfelé, támasztékot keresve, s amikor megtalálják, megragadják, s kapaszkodnak tovább. A kúszó kecskerágó nem is áll ki velük, mert ő lassan nő, és nem szeret, nem is tud nagy magasságokba törni.

A cirkuszfák az utolsók a programban. Gyökereikkel erősen belenőttek a földbe a messzi Kaliforniában, ezért kicsit lassan és nehezen értek ide. A díszes csapatot ügyes kertész formálta, nagy műgonddal tekergetve, hajlítgatva a fiatal törzseket, melyek aztán idősödve egészen furcsa alakzatokat öltöttek. Ezek a fák valójában platánfák, törzsüket a kertész leleménye és türelme spirál, létra vagy szék formájúra alakította, ezért kapták a cirkuszfa nevet. Érdekes látvány volt a fellépésük.

Ezzel lett vége a műsornak, elsötétült a porond, kigyulladtak a fények a nézőtéren, s most már te is kinyithatod a szemed.

SZIGETI ZOLTÁN

A csodálatos üvegketrec

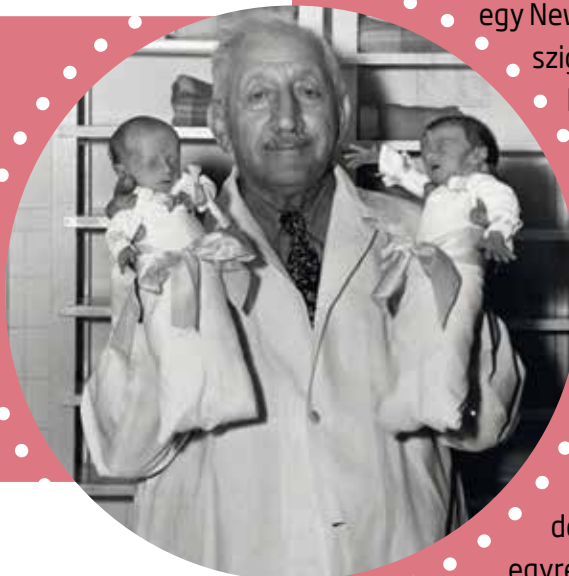
Orvosok, mossatok kezét klórmésszel, és sokkal kevesebb szülő anya és csecsemő hal meg! Erre figyelmeztette a magyar Semmelweis (ejtsd: zemmlvejsz) Ignác orvostársait, de azok nem hallgattak rá. Kinevették, vádolták, elhallgattatták – és a nők meg a gyerekek ezreit vitte el továbbra is a bakteriális fertőzés, amelyet többek között

épp az orvosok és orvostanhallgatók terjesztettek. Semmelweis húsz évig harcolt reménytelenül az igazáért és a megmenthető életekért, de csak 1865-ben bekövetkezett halála után kezdték elfogadni nézeteit.

Ugyanebben az időben francia orvosok a koraszülött gyerekek életben tartására

„csecsemőmelegítő eszközökkel” kísérleteztek: forróvizet palackokkal, duplafalú dobozban keringetett meleg vízzel.

Tudtad? A csecsemők melegen tartásának ötletét az orvosok a parasztoktól vették: a francia vidéken ugyanis népszerűek voltak a meleg vízzel működő faszerkezetek, amelyekkel a frissen született, pelyhes kiscsirkéket tartották életben.

Még azt is felismerték, hogy önmagában a meleg nem elég: a levegő páráztatására, speciális táplálásra, teljes elkülönítésre és higiénia (nagy tisztaságra) van szükség. A fejlesztések mégis megrekedtek, a készülékek kezdetlegesek maradtak – ám történetük folytatódott az Amerikai Egyesült Államokban. Itt egy francia születésű orvos, Martin Arthur Couney (ejtsd: martin áször kóni) igyekezett elfogadtatni a korabeli kórházakkal, hogy különleges gyerekmentő készülékekkel, az *inkubátorokkal* sok-sok halálra ítélt újszülöttet lehetne megmenteni.

Az *inkubátor* kifejezésben a latin eredetű *cubo* (fekszik) szó arra utal, hogy a tyúk a testével melegíti a tojásokat.

Couney doktor ugyanazokba a falakba ütközött, mint Semmelweis, de nem adta fel. Mivel a kórházakban nem akartak inkubátorokkal segíteni

a kisbabákon, szervezett hát egy újszülött osztályt ő maga – a kor Amerikájának legnagyobb forgalmú szórakoztató komplexumában, a Luna Parkban, egy New York (ejtsd: nyújork) melletti szigeten. 1896-tól itt sok millió látogató tekinthetett meg afféle vásári látványosságként, 25 centért, meghökkentő üvegkalitkákban mutogatott aprócska, furcsa színű, töpörödött, de életben tartott csecsemőket. A belépődíjak nemcsak azt tették lehetővé, hogy a szülőknél ne kelljen fizetniük, de még újabb és újabb, sőt egyre jobb inkubátorok építésére is futotta. És ha bárhol, Amerika-szerte, nagy fesztivált, cirkuszi ünnepet, mulatságot, kiállítást rendeztek, Couney doktor és tanítványai rendületlenül utaztatták a készülékeket és a gyerekeket, közel ötven éven át – amíg a második világháborút követően végre a kórházak gyerekosztályaiba is beköltöztek a fejlett inkubátorok.

A Luna Parknak és a sok-sok népünnepélynek, meg 25 centnek hála, a küzdelmes évtizedek alatt Couney doktorék több ezer, kis súlyuk és/vagy koraszülöttségük miatt a kórházakba be nem fogadott gyerek életét tudták megmenteni. A kis túlélőkből felnőttek lettek, és sokan közülük visszajártak segíteni a Luna Parkba – és egykori megmentőjük 1950-ben bekövetkezett halála után is ápolják ennek a nagyszerű embernek az emlékét.

Z. KARVALICS LÁSZLÓ

Szuperhősök

Tudod, hogy mit csinál a bűvész, ha nem dolgozik? Bűvészkedik! Miért bűvészkedik akkor is, ha éppen nem a közönség előtt szerepel? Mert ezt a munkát nem könnyű csak úgy abbahagyni. Egy bűvész mindenhol az újabb trükkök lehetőségét látja. Az agya állandóan azon jár, hogy még jobb és még hihetlenebb mutatványokat találjon ki.

Például, ha te vagy én a tóparton üldögélünk, elmerengünk a táj kínálta csodás látványban. Ha bűvész ülne mellettünk, ő mást látna: mindenekelőtt a lehetőségeket. Mondjuk, azon törné a fejét, hogyan lehet vízen járni. A bűvész jól ismeri a fizikai törvényeket, tudja, hogy egy átlagember nem képes a vízen járni: vagy úszik, vagy elsüllyed a tóban. De a bűvész mindenre

képes, még azt is sikerül elhitetnie velünk, hogy jár a vízen.

A bűvészek, akár a szuperhősök, fantasztikus tettekre képesek: épületeket tüntetnek el, több lakattal lezárt ládából bújnak elő, autókat és embereket lebegtetnek, vagy megduplázzák a zsebünkben lévő pénzt. Ők az illúzió mesterei.

Amit mi szemfényvesztésnek látunk, az valójában pontosan megtervezett cselekvések sorozata. A bűvész kitalálja, hogy mi a célja az adott mutatvánnyal, majd lépésről lépésre átgondolja a megvalósítást. A bűvésztükk tökéletes kivitelezésének elengedhetetlen része a tervezés. Alaposan megfontolja, melyik kezét mikor hova tegye; mikor szeretné, ha a keze helyett inkább egy tárgyra figyelnének; milyen és mekkora méretű kellékekre van szükség a trükk előadásához. A tervet pontosan kell követnie, mert ha kihagy vagy elront egy lépést a sorrendből, tönkre teheti a műsorszámot. Tehát a bűvésznek alaposnak, összeszedettnek és fegyelmezettnek kell lennie. Egyszerre koncentrálni az illúzió helyes kivitelezésére, a saját testbeszédére és a közönség reakciójára.

A bűvész sikeréhez az is hozzájárul, hogy figyeljen a nézőire, hiszen tehetségével őket szórakoztatja. Ha valami nem tetszik a közönségnek, ha az unalom jeleit látja az emberek arcán (például ásítanak, másfelé nézegetnek), érdemes átdolgozni a

produkciót. A nézők arcmozgása és testbeszéde folyamatos visszajelzést ad. A közönség nemcsak a produkció végén ismerheti el tapsviharral a művész tehetségét, hanem előadás közben, egy-egy trükk után is. Az emberek figyelmét azzal is megragadhatja a bűvész, hogy nézőket is bevon a mutatványba, például megkér valakit, húzzon a kártyapakliból. A közönség ilyenkor együttérez a kiválasztott emberrel, izgulnak érte, ezért még jobban figyelik a mutatványt. Közben a bűvész ezzel el is tereli a figyelmet magáról a felkért nézőre. Amíg a közönség a kiválasztott nézőre összpontosít, a bűvész egy pillanatra szinte láthatatlanná válik, és például ilyenkor rejt el valamit a kabátujjába.

A jó bűvész rendszeresen frissíti és fejleszti előadásait, tökéletesíti trükkjeit. Megújítja a régi technikákat, lecseréli a régi kellékeket modernebb darabokra. A „Húzz egy kártyát, és megmondom, melyik volt az!” trükk úgy is fejleszthető, hogy miután a néző a kiválasztott kártyalapot visszatette a pakliba, a bűvész egy mobiltelefon kijelzőjén mutatja meg, melyik lapot húzta a néző. A jó bűvész mindig és mindenhol olyan ötleteken töri a fejét, amelyektől újra és újra elakad az ember lélegzete.

MISKOLCZI TÍMEA

A tehéntáncos

Volt egyszer egy tehén, aki nagyon szeretett táncolni. Mindig korán ébredt, és már azelőtt táncolt kicsit az istállójában, hogy a gazda bejött megfejni. Aztán nap közben is tánccra perdült, ha csak tehetette.

Egyik este az istállóba új tehén érkezett. Magabiztos volt, be nem állt a szája, és egyfolytában magáról beszélt. Azt mondta, azért vette a gazda, mert nagyon sok tejet ad.

- Tudja, nekem holdtöltek olyan sok a tejem, mint három másik *közönséges* tehénnek - dicsekedett, és közben a régi tehénre sandított.

Micsoda pökhendi perszóna ez az új tehén, gondolta magában a régi, aztán maga sem tudta miért, így szólt:

- Én meg tudok táncolni.

A sok tejet adó tehén először meghökkenve nézett rá, aztán nevetésben tört ki.

- Múhaha, múhahaha! Micsoda marhaság!

A tehének nem tudnak táncolni!

- De tudnak.

- Márpedig nem tudnak! Ez a dolgok rendje.

Búúúúú!

- De hisz én magam vagyok az élő ellenpélda - érvelt a táncos tehén, és elhatározta, hogy rögtön be is bizonyítja igazát. - Nézze csak, meg is mutatom!

- Nem bánom - sóhajtott a másik -, ha ez annyira fontos magának, hát mutassa.

A táncos tehén már épp nekikezdett volna, de hirtelen rádöbbsent, hogy most mégsem megy.

A sok tejet adó sűrgetőleg pislogott rá.

- Na, mi lesz? Ne pazarolja a drága időmet, kérem, nem érek rá naphosszat.

- Az a baj, hogy eddig mindig egyedül voltam az istállóban. Ha maga is itt van, nincs elég hely táncolni.

Az új tehén úgy kacagott, hogy majd megfulladt.

- Múúuahaha! Micsoda kifogás!

Múúúhahahamúú! Majd akkor fog táncolni, ha a bőréből tánccipőt készítenek.

A táncos tehén nem tudott mit felelni.

A csúfolódás hallatán legszívesebben a föld alá süllyedt volna.

- Méghogy táncolni! Hogy lehet ekkora baromságot kitalálni? Majdnem elhittem! Csakugyan van különleges képessége: egy átlagos tehénnél nagyobb tud hazudni. Na, de most már hagyjon aludni!

És hamarosan tényleg elaludt. Mélyen, jóízűen hortyogott az új tehén, mint akinek semmi baja a világon. A táncos tehenet viszont bántotta, hogy nem tudta megvédeni az igazát, és sokáig nem jött álom a szemére. Amikor mégis sikerült elaludnia, kusza és nyugtalanító álmot látott. Hogy az új tehén növekedik mellette. Az istállóban egyre szűkebb a hely kettejüknek, és a jövevény végül egészen a falnak préseli hatalmas tőgyével. És ha ez még nem lett volna elég, olyan sok tejet ad, hogy szinte elárasztja az istállót. A gazda nem győzi fejni, róla viszont, az istálló csücskébe szorult állatról már meg is feledkezett. De nem, mert motorzúgást hallott, és a gazda kezének szagát érezte. A gazda kivezette őt az istállóból, fel egy nagy sárga teherautó platójára. A robogó autón érte a szörnyű felismerés, hogy a vágóhídra viszik.

Akkor felriadt álmából. Hajnalok hajnala volt még. A mellette szuszogó test miatt persze szóba sem jöhetett a szokott reggeli tánc. Próbált újra elaludni, de nem tudott. Szomorú ábrázattal bámulta hát a falat maga előtt, és közben egyre csak az álma járt az eszében.

Egyszerre motorzúgás ütötte meg a fülét. Félelem fogta el, a közelgő zaj hallatán remegni kezdett. Pár perc múlva feltárult az istálló ajtaja. A behasító fényben ott állt a gazda. Egy pillanattal később be is lépett, és a tehén a nyitott ajtón át megpillantotta az udvaron álló, sárga platós teherautót.

Ellenkezés nélkül, jámboran hagyta, hogy a gazda kivezesse az istállóból. Épp csak kiléptek, amikor meghallotta az új tehén kárörvendő hangját.

- Viszlát, balerina!

A szavak eszébe juttatták, hogy nemcsak enni, inni és aludni nem fog soha többé, de táncolni sem. Elfogta a vágy, hogy még egyszer utoljára alaposan kitáncolja magát. Lesz, ami lesz, gondolta, aztán kitépte magát a gazda keze közül és rákezdett. Soha előtte nem táncolt még olyan elevenen, mint akkor. Amikor szeme sarkából egy pillanatra meglátta az új tehenet, odakiáltott neki.

- El ne apadjon a teje a csodálkozástól!

Arra számított, hogy a gazda pillanatok múlva elkapja és felhajtja a teherautó platójára, de az csak két tenyerét egymáshoz csapkodva biztatta, hogy táncoljon tovább. A sárga teherautóból kiszállt két ember, és azok is bámulva nézték a kecsesen pörgő-forgó tehenet a reggeli napsütésben.

A gazda sejtette, hogy jó pénzt kap a tehénért a cirkuszosoktól. Így is lett.

INCZÉDY TAMÁS

Mi akarsz lenni: idomár, bohóc, akrobata?

Az állatokat nem szabad megütni!
De nézni kell, ha lelkesek nagyon.
A cirkusz erre ritka alkalom.
És bohóc tud a rosszkedvből kilökni,

a tévedésén úgy fogok nevetni,
hogy nem kell sírni mégse magamon.
Az állatokat nem szabad megütni,
de nincs mért félni fent a balkonon.

A cirkusz titkos vágyamat jelenti,
hogy csodát szülhet még a szorgalom.
És fény cikáz. Fönt emberforgalom
ígér más életet, mint ez a lenti.
Az állatokat nem szabad megütni,
de nézni kell, ha lelkesek nagyon.

VÖRÖS ISTVÁN

Bohóc

Csetlik-botlik:
nem esetlen,
esendő.
Kezében egy
összecsukott
esernyő.

Ott kint eshet.
A porondon
süt a nap.
Harangvirág
bohóc fején
a kalap.

Szemfény- vesztés

Ezüst cylinderben
nyúl lapul, várja
hogy hármat koppanjon
a varázspálca.

Mikor fülön fogják,
reszket a térde,
rúgkapál. Ez is a
mutatvány része.

Elül a tapsvihar.
Csak egy dob pereg.
A porond esti rét.
Arca hold-kerek:

reflektor kíséri,
száz szempár tükre.
Szárnyra kap a mágus
tűzmadár trükkje.

BÚTH EMÍLIA

PAP KATA rajzai

A Circus Maximus (magyarul a legnagyobb kör) ókori aréna Rómában. Az i. e. 4. századtól nyilvános játékokra és szórakoztatásra használták. A nézők megtekinthették a lovas- és kocsiversenyeket, az atléták küzdelmeit, az előre megrendezett tengeri csatákat és az állatok viadalát.

Nyomozz, kutass, használd a fantáziádat, és írd vagy rajzold le, milyen lehetett az ókori római cirkusz!

Munkádat elektronikus vagy postai úton küldd el a Szitakötő szerkesztőségébe **2019. február 8-ig.**

A leg gondosabb munkák készítőit **Az ókori Róma 30 másodpercben** című könyvvel ajándékozzuk meg, amelyben izgalmas tényeket és fantasztikus történeteket olvashatsz az ókor leghatalmasabb civilizációjáról.

A *Tudás 30 másodpercben* sorozat minden kötetében 30 pörgős fejezet, tények, érdekességek, művészi igényű, humoros illusztrációk, 3 másodperces összefoglalók, 3 perces küldetések várnak rád számos témában.

babelkiado.hu

A legnagyobb Kör

A te cirkuszod

Most te vagy a cirkuszigazgató! Álmaid, vágyaid cirkuszában milyen műsorszámok szerepelnek, hogyan szórakoztatják a közönséget?

Fellépnek állatok, akár képzeletbeliek? Van benne kötéláncos, bűvész, zenebohóc? Vagy egészen másféle lények népesítik be?

Írd és rajzold le, tervezd meg, akár makettet, videoklipet is készíthetsz egyedül vagy a társaiddal!

Munkádat **2019. február 8-ig** várjuk a szerkesztőség postai vagy email címén.

A legizgalmasabb cirkuszi programot összeállító pályázók a Fővárosi Nagycirkusz vendégei lehetnek.

fnc.hu

nka

Ára: 945 Ft